Wirumaa Teataja

Pea- ja wastutaw toimetaja Elmar Lehtmets.

Wäljaandja: Ü/ü. „Wirumaa".

Üksiknumbri hind 5 senti.

Ilmub kolm korda nädalas.

igaal esmaspäewal, keskenädalal ja reedel.

Hinnata kaasaandena aasta- ja poolaastatellijatele kaks korda kuus põllumajanduslik ajakiri „Põllumees".

Telefonid: peatoimet. ja toimetus — 3-48, talitus — 2-21.

Toimetus ja talitus: Rakweres, Lai 9-b. Talitus on awatud kl. ½9 hom. kuni kl. 5 p.

Tellimise hind:

ilma „Tall. Postita"		koos „Tall. Postiga"
kr.—65	1 kuu	kr.—75
„ 1.80	3 kuud	„ 2.05
„ 3.25	6 kuud	„ 3.75
„ 6.—	12 kuud	„ 7.—

Kuulutuste hind:
üks millimeeter ühel weerul: eltmesel küljel teksti ees 10 senti, teksti tees 12 senti. Kuulutuste küljel 5 senti.

Nr. 104. Esmaspäewal, 14. septembril 1936. a. Rakweres. XII aastakäik.

10.000 külastajat Rakwere näitusel.

Näitus õnnestus nii sisuliselt kui majanduslikult. — Hobuste osakond näituse parim.

Pilte ülewirumaalise näituse awatoimingult.

Üldwaade awamistoimingulks kokku tulnud külalistele. Ülalt Wiru maawalitsuse esimees K. Pajos awasõnu ütlemas. All nurgas põllutööministeeriumi esindaja agr. Liidak näitust awamas.

Rakwere-Jaagupi põllum. seltsi 26. põllumajandus-töstus-näitus, milline maakondliku ulatusega, õnnestus kõigiti hästi nii wäljapanekute kui ka külastajate poolest. Ilus päikesekiillane suwiilm soodustas mõlemaid. Näitust külastanute arw ulatas pühapäewa, s. o. teise näituspäewa õhtuks 10.000, sellest arwust esimesel päewal 550. Pühapäewal oli näitusel otse rahwamurd nii ruumides kui awaral wäljakul, mis kõik tundusid kitsaina, eriti pealelõunal, kui isamaalisest päewast osawõtjad aktuse järgi siirdusid näitust külastama. Näitusel tegi siis ringkäigu ka peaministri asetäitja K. Eenpalu, eriti huwitasid teda hobused, milline osakond oli ka näituse parim.

Wäljapanekuid oli näitusel ligi 500, milline arw suurim eelmiste näituste samast arwust. Ka kwaliteediltki olid mitmed osakonnad head, teised taagasihoidlikumad. Allpool awaldame ülewaate näituse awamisest, ringwaate ja tegelike tööde wõistluste tulemusi, kuna lähemaid auhindamise tulemusi awaldame järgnewas lehes.

Näitus awati

Näituse awatalituse alguks pool 10 näitus weel täiesti walmis, siin-seal lõpetati wäljapakkimist ja kohale setamist. Näituse külalisi oli aga siiski juba laupäewa kell 13-eks kogunenud wäljaku keskele kaunis „näputäis". Awasõnu lausus Rakw.-Jaagupi põll. esimees K. Pajos, kes oma kõnes toonitas, et selts näituse korraldajana loeb oma ülesande täidetuks, kui näitus suudab anda külastajale mõndagi kasulikku oma majapidamises rakendamiseks. Palus põllutööministri asetäitjat dir. K. Liidak'ut näitust awada, kes asus ka kõnetooli. Oma kõnes käsitas küsimust, kuidas jõuab meie põllumees sellisele järele, et saab osta kätetöö eest samawäärset tasu kui Taani, Rootsi t. t. maade põllumehed. Töö tähtsus on tõusnud, kuid suur töö seisab ees. Peame esmajoones tõstma oma saaduste kwaliteeti, et saaksime oma tooteid paremini müüa kui kwaliteetkaupa, mitte aga odawama hinnaga wõistelda, nagu teeme praegu. Sel alal on näitusel oma osa täita, samuti kui õpetada ka põllumeest paremini talus majandama, et saaks suurema saagi.

Põllutööksja terwitused andis edasi Tartumaa põllumees Siiri Ottas, tuues terwitusi ka Tartu Eesti Põllum. seltsilt ning Tartumaa ardennihobuse kaswatajailt.

Muuseas jagas ta

tunnustust Wirumaa hobustele ja hobusekaswatajatele.

Wiru maawalitsuse poolt terwitas E. Raatma, Rakwere linnawalitsuse nimel O. Kallmsilto, kuna Tallinna Eesti põllum. seltsi ja Linnukaswatajate seltsi terwitused andis edasi kontrolör W. Hiiop. Ta tunnustas Wirumaad ka linnukaswatuse maana, sest

1/3 **eksporditud kanamunadest on Wirumaalt,**

pealegi ka kwaliteet on hea. Toowis Wirumaa osatähtsuse tõstmiseks kanakaswatajaile jõudu, Rakwere põllumeeste konwendi head soowid näitusele andis edasi konwendi esimees M. Soosalu, misjärgi T. Takkias ütles lõppsõna ja külalised asusid näitusega tutwuma.

Järw uputas kaks küla.

ETA. Oslo, 13. septembril. Läänе-Norras Põhjafjordi lähedal Löni järwe piirkonnas, mis asub 170 kilomeetri kaugusel Bergenist, põhjustas 2000 meetri kõrguselt Raveni mäelt langew lumelawiin suurt uputust. Järwe langes hiigelaslikke kaljurünkaid, mis tekitasid suurt lainetust 11 kilomeetri pikkuses järwes. Lained uhtusid ära kaks küla, Bödali ja Nesdali, mis asusid järwe ääres. Ainult neli maja jäid üles. Wähemalt 50 inimest sai surma ja haawata, neist paljud raskesti. Bergenist saadeti lennukitel õnnetuskohale arste, haigerawitsejaid ja arstimeid. Õnnetus juhtus warahommikul kella wiie paiku.

Telegrammid teatavad:

Wene walitsus lahendab saapatallutamist.

ETA. Moskwa, 12. septembril (DNB). Nõukogude walitsus arutas puudusi saapaparandustöstuses. Selle töstuse juhtidele anti wali laitus. Tehti kindlaks, et Nõukogude saapaparandustöstus on mööduunud aastal suutnud tallutada ja parandada ainult 31,5 miljonit paari saapaid. See tähendab, et mitte iga wiieski Nõukogude kodanik ei ole saanud lasta oma saapaid tallutada. Walitsus otsustas sel alal rea uusi abinõusid tarwitusele wõtta.

Itaalias kõrgendati palka.

ETA. Rooma, 12. septembril. Itaalia walitsus otsustas kõrgendada riigi- ja linnateenijate palku 8 protsendi wõrra. See palgakõrgendus käib ka riigi kontrolli all töötawate organisatsioonide teenijate kohta. Seekordne palgakõrgendus haarab 670.000 isikut. Üldse on wiimasel ajal Itaalias palku kõrgendatud umbes 8 miljonil töölisel.

Itaalia suurendab sõjaõwust.

ETA. Rooma, 13. septembril. Kabineti laupäewasel koosolekul, mida juhatas Mussolini, otsustati tarwitusele wõtta uusi abinõusid sõjaõwuse suurendamiseks. Täiudsest peale eelistatakse riigi- ja omawalitsuste teenistuses abielumehi poissmeestele. Provintside omawalitsustele lubatakse rohkem raha abielu ja sõjaõwude preemiate maksmiseks ja eriauhindadeks kaksikute ja kolmikute emadele. Isad, kellel on kaheksa last, wabastatakse laste koolitamise muredest, wõttes koolitamiskulud riigi kanda.

Fotoreportaashi näitusewäljakult.

Awaldame juuresolewal pildil mõningaid üleswõtteid ülewirumaaliselt näituselt meie lehe fotoreporteri „suleft". Ülemisel wasakul pildil näeme üht huwiäratanud „näitusekülalist" — talupidaja Eduard Maide suunulli, kes on parajasti näituseväljakule saabunud ja teeb suurt lehmakarja nähes õige üllatanud näo.

Ülemisel parempoolsel pildil näeme juhuslikult fotoreporteri kaamera ette sattunud Wirumaa talupidajate paari, tüsedat taati ja perenaist, kes juba laupäewal olid huwiga ijälgimas näituse wäljapanekuid, et siit õppida, ja andsid neile ka oma õige talupojaliku hinnangu. Sarnased talupidajad, kellede jaoks näitus õieti korraldatigi, osutusid oodatumateks külalisteks Rakwere-Jaagupi põllumeeste seltsi poolt ja nendele tuleb awaldada tänu ka näituse hea kordamineku eest.

Alumisel wasakul pildil on mõnus olemine Eduard Böckleri sugade suguluwast pärinewatel põrsastel, kes leidsid osakese näituseväljakust olewat kõige kohasema tuhnimiseks.

All paremal on toodud üks näituseväljaku „maeltest". Küti walla Kehala küla põllumees Ants Majamees oli toonud näitusele huwitawa eksemplari ardenni hobusetõust, nimelt neljakuise warsa koos emaga. Warss on suugutäkk Neptuni poeg ja Eestis kaswatatud puhtawerelise ema „laps". Ardenni hobuste tõuseltsi poolt taheti seda warssa ära osta ja pakuti 330 krooni. Ants Majamees sellele heale hinnale waatamata aga müüjaiga ei nõustunud.

Mida oli näha näitusel.

Tänawuse näituse „naelaks" kujunesid hobused, mida eksitati mõlemist tähtsamast tõust (Ardenni ja Tori). Need kõitsid waatlejate, olgu need linnast wõi maalt, tähelpanu. Tõumaterjal oli tõesti hea ja raske on siinkohal üht wõi teist näituse parimana wälja tõsta. Auhindu oli nii esimesi, teisi kui kolmandaid, kõige rohkem teisi.

Lisaks kogu näituse ajaks wäljapandud hobustele oli pühapäewal wõimalus tutwuda ka noorhobustega, kelle erinäitus toimus pühapäewal. Siingi oli toredaid tükke ja märasid.

Weisekaswatuse alal olid esitatud nii must-walge kui ka punane kari, esimene neist arwukamalt Mõdriku ja Waekiila p. t. koolide karjade wäljatoomise tõttu. Must-walget karja esitasid weel A. Taliga ja R. Ungren-Sternberg. Punast karja esitasid K. Pajos, R. Essenson, O. Goetsch ja H. Walter.

„Seaseisuse" paraadil krooniti kõrgema auhinnaga Imastu sugulawa, esimeste auhindadega pr. M. Böckler Porkunist ja K. Olew Wao-Ärinalt. Wiimane esitas parandatud tõugu maasigu. Sigadest olid linlaste huwipunktiks wäikesed põrsad, millisest üks linnanoor soowis endale kangesti üht saada, kuna põrsas olewat „armas loom", keda wõib saata kooliwennale uueks aastaks postkaardi asemel.

Lambakaswatus on Wirumaal ka nähtawasti tublisti arenenud. Kaks aastat tagasi oli näitusel waid üks kehw wäljapanek, nüüd oli lambahingelisi juba ligi paarkümmend ja enamik puhtatõulised shropshired. Parimaks tunnustati üksiku lennuwäediwisioni lambafarmi wäljapanek.

Sulgloomade alalt oli tõukanu, kukkesid, hanesid-parte ning kalkuneid — kõik tõupuhtad, keda krooniti 1. ja teiste auhindadega. Hõberebaseid esitas pr. Liiw Rakwerest, tunes wälja puurides 13 noort ja wana kallist kaukakandjat.

Näituse wäljakul asenesid ka põllutööriistade wäljapanekud Wiru-Majandusühingult, A. Wilbergilt ja T. Põhmuselt, millised olid põllumeeste tähelpanu osalised. Uudismasinaiks olid Wilbergi esitatawad õõtspuistajatega pekfugarnituurid ja Põhmuse kännujuurija ning adrad. Põhmusele kui kodulinna tööstusele anti suur kuldauraha, teistele diplomid kuldaurahade peale.

Metsanduse alalt oli nägus nurgake näituseväljakul, kuhu moodustatud puukool ilupuie kaswatamiseks. Puukool jääb alaliselt kohale ja warustab edaswidigi ilupuude soowijaid.

Naiskäsitöö esitasid peamiselt maanaisteseltside ja Rakwere linna naiskutsekooli ning Mõdriku kodumajanduskooli wäljapanekud, millistest kaks wiimast said kõrgemaid auhindu, teistele esimesi ja teisi. Esimese auhinnani oli wälja jõudnud ka noor Kloodi maanaiteselts. Naiskäsitöödest tuleks märkida kudumistööde rohkust.

Meeskäsitöid oli hoopis wähe, mõõblitööstuse alal oli ainsaks wäljapanejaks R. Seene ja Ulk'i tööstus.

Suurem ja hästikorraldatud esitis oli Wiru Majandusühingult, kes tutwustas kõiki ETK. omatööstustooteid. Õpetlik ja seejuures ka hästiõnnestunud oli „Estonia" eksporttapamajade wäljapanek, kust wõis saada selguse peekonisortide kohta, kuid näha ja maitstagi, milliseid lihaprodukte see suurem ettewõte walmistab nii sise- kui ka wälisturu jaoks. Wäljapanek krooniti kõrgema auhinnaga. Kuidagi ei saa ega tohi minna mööda igapäewasest leiwast, millise walmistamisaineid — igaforti kõrgewäärtuslikke jahu ja piiule esitas R. Siil ja Ko. jahutööstus. Wäljapanek krooniti kõrgema auhinnaga.

Aianduse alal olid kogukamad wäljapanekud Arkna ja Mõdriku põllutöökoolidelt, kuid ka Rakwere aednikelgi oli huwitawat rahwale waatamiseks ja tutwumiseks näidata. Põldtaimekaswatuse alal oli oma osa wäljapanekuid, osaliselt ka diagrammidega warustatud, kuna osa wäljapanekuid kuulus katseasjanduse ine. osakondadesse. Siin oli „Jäme ots" üksikpõllupidajate käes, uudist pakkus siin aga Waekiila põllutöökool mitmesuguste haljasköda taimede (kaspas) tutwustamisega.

Mesindus polnud eriti arwukalt esitatud, kuid kwaliteedilt rahuldasid saadused.

Rohkesti oli näitusel raadioaparaate. Neid esindasid f-ma Lille ja Wöölmann, Raadio kooperatiiw, A. Leetberg ning W. Wiil. Ärid demonstreerisid ka aparaate, nii et muusikat oli näitusruumis alaliselt. Tänawustest raadioaudistest on märgata paraatide wälimuse luksuslikuks muutmist rohkem kui kõlaliste ja muude omaduste tõstmist.

Töötöistlus näitusel.

Näituse puhul korraldati ka tegelike tööde wõistlusi. Lüpsiwõistlusest laupäewal wõttis osa 15 wõistlejat, kellest esikohale tuli Linda Treimann (Porkuni-Kadila). 2. Aira Aal, 3. Ella Wilu (mõlemad W.-Jaagupist). Esimese auhinna wäärseks tunnistati weel Meeta Lemnits ja Emilie Nõmm. Teise auhinna said 7 wõistlejat, kolmanda 2.

Küünniwõistlusel tuli esikohale Aleksander Leimann, teiseks Osk. Maasen, kolmandaks Friedrich Aawik — kõigile 1. auhinnaks 15 kr. Teisele auhinnale tulid A. Ale, H. Luik, Joh. Gross ja Aug. Poom.

Juurwilja harwendamise wõistlusel arwati esimese auhinna wäärseks Ed. Aardom. 2. auhinnaga krooniti Wassili Saks ja Ida Maasen, kuna kolmandaid auhindu anti kahele wõistlejale. Kraawikaewamise wõistlusel esikoha päris A. Allik, teise K. Siirak, kolmanda P. Siirak.

Piimaühingute wõiwõistlus.

Põllumajandusliku näituse üheks osaks oli Wirumaa piimaühisuste keskliidu poolt korraldatud wõiwõistlus, millisest wõttis osa 19 p.-ühingut. Esimesele kohale tuli Mäetaguse p.-ühing, kelle eksportwõi hinnati 12,20 palliga. Meier J. Peterson sai 30 kr. wäärtuses lauahõbedat. 1. auhinna omandasid Wihula, W.-Jaagupi, Jõhwi, Emumäe, Kunda, Porkuni, Laekwere, W.-Maarja, Tudulinna ja Kadrina, Nimetatud ühisustes said meierid 10—20 krooni wäärtuses auhindu.

Huwirongidega näitusele

saabus rahwast pühapäewal rohkesti. Tallinna huwirong koosnes 22 wagunist ja mahutas üle 1000 inimese, Narwast tuli 700 inimest, Rakkest 200 ja Kundast 700—800. Raudteejaamas oli ülesseatud esmakordselt ka waljuhäälduajad, millega juhiti rahwast ärasõidul rongidesse ja teisti muidki korraldusi. Wahepeal anti meelelahutuseks ka muusikat helilaatidelt.

Rohkesti tuli rahwast linna ka omnibuste ja weoautodega, rääkimata siis „kaera- ja kondimootoreist".

San Sebastian walitsuswastaste käes.

Hukati 280 seminari õpilast — Meeleheitlik wastupanu Toledos.

ETA. Hendaye, 13. septembril. (DNB.) **Pühapäewa warahommikust saadik San Sebastian on juba walitsuswastaste käes. Walitsuswäed on taagasi tõmbunud Bilbao suunas. Osa walitsuswägesid põgenes paatidel üle mere Prantsusmaale. Waatamata Baski korraualwurite ettewaatusabinõudele õnnestus anarhistidel weel wiimasel minutil alustada häwitustööd linnas. Mitmel pool on puhkenud suured tulekahjud. Enne linnast lahkumist walitsuwäed rikkusid San Sebastiani raadiojaama, telefoni- ja telegraafi-keskjaamad ja laskisid õhku ühe tähtsa tänawatunneli.**

ETA. San Sebastian, 13. sept. (Havas.) **Walitsuswastaste wäed alustasid laupäewa hommikul ägedat rünnakut Hernani ja Oyarzuni sektorites. Neil õnnestus wallutada tähtis strateegiline Santa Barbara positsioon, mille tagasijärjel walitsuswäed asusid taganema. Taganemine toimus heas korras. Walitsuswastaste lennukid pommitasid San Sebastiani aguleid. Linna ewakueerimine toimus paanikata. Bilbaossе wiiw tee oli täis transport-abinõusid, mis toimetasid San Sebastiani elanikke Bilbaossе. Õhtul kell 20 linna kuberner Ortega wiibis weel oma pałees. Ta oli otsustanud lahkuda wiimasena linnast.**

La Carona, 14. septembril. Walitsuswastaste peakorter teatab, et San-Sebastiani elanikud wõtsid waimustusega wastu walitsuswastaseid. Kogu öö korraldati rahwahulkade poolt poolehoiu-meeleawaldusi. Edasi teatatakse, et anarhistid on San-Sebastianis wiimasel päewal maha lasknud mitusada wangi.

Toledo lähedal walitsuswastased löid põgenema walitsuse wäed, kes kaotasid üle saja surnu.

Raadio teel awaldati teade, et Santandero ja Bilbao sadamatesse sõit on laewadele ohtlik nende sadamate mineerimise tõttu.

Järjekord Bilbao käes.

ETA. Hendaye, 13. septembril. Pärast San Sebastiani langemist on Bilbao jäänud walitsuswastaste järgmiseks eesmärgiks sellel frondil. Walitsuswäed walmistuwat juba palawikuliselt selle linna kaitsemiseks. Anarhistid arwestawat tugewasti selle surwega, mida nad mõtlewad awaldada nende käes olewate pantwangide abil. Pantwangide arw Bilbaos on erakordselt suur. Kahele kaubaurikule on paigutatud 1700 pantwangi ja linna wanglas wiibib 1500 pantwangi. Peale nende on San Sebastianist Bilbaossе üle toodud weel 650 pantwangi.

Walitsus otsustas wabariigi presidendile esitada armuandmispalwe José Menquez'ile, kes mõisteti surma Almeria rahwakohtu poolt. José Menquez on parempoolne, keda süüdistati osawõtus mässust. Walitsusele esitas armuandmispalwe surmamõistetu poeg, kes wõitleb walitsuswägede ridades. Walitsuse koosolekul otsustati weel nimetada asemik õhujõudude juhataja kindral Nunez del Pradole, kes on langenud wangi Saragossa frondil.

Lähiwõitlus tääkidega ja nugadega.

ETA. Burgos, 13. septembril (Reuter.) Walitsuswastaste peakorterist teatatakse, et Talavera frondil kolm walitsuswastaste kolonni, koosnewalt wõõrleegionääridest, wabatahtlikest ja karlistidest, wallutasid pärast mitmetunnilist ägedat lahingut, mis arenes lõpuks meeleheitlikuks käsitsiwõitluseks tääkidega ja nugadega, Maqueda linna. Walitsuswastaste rünnakut Madridile walmistatakse ette kolmest küljest ja see algab niipea, kui kolonnid on jõudnud end walmis seada. Üks kolonn alustab pealetungi Guadarrama mäestikust, kus senistes wõitlustes ei ole saawutatud suuri tulemusi. Kolmas kolonn alustab operatsioone Maquedast, mis asub umbes 25 miili pealinnast, piki Talaverast Madridi wiiwat peateed mööda.

Wõitlus elu ja surmale Toledos.

11. sep. teatati Madridist, et tuhat meest, naist ja last panewad Alcazaris (Toledos) kangekaelselt wastu Madridi walitsuse wägedele. Nad on otsustanud wõidelda surmani. Nad palusid piirajaid saata neile preestri, et nad wõitsid surra kristlastena. Palwe rahuldati, ent pommitamist alustati uuesti kohe pärast preestri saabumist kindlusse. Kolm neljandikku Alcazarist on juba purustatud pommitamisest.

Telegrammid 12. sept. k. a. teatawad: Walitsuswastaste peakorterist teatatakse, et Talawera lähedal walitsuswastased löid põgenema walitsuswäed, kusjuures wiimased kaotasid üle 150 surnu. Walitsuswastaste kätte langes 300 wangi, 100 püssi ja suur hulk sõjamoona.

Kindral Franco teatas raadio kaudu, et Guadarrama frondil on walitsuswastased edasi liikunud. Walitsuswäed olewat löödud põgenema, kusjuures nad olewat kaotanud 79 surnut. Walitsuswastaste kätte olewat langenud neli kahurit.

Walitsuswastaste peakorterist Burgoses teatatakse, et Talawera ümbruskonnas on alla tulistatud seitse Madridi walitsuse lennukit.

Tapeti 280 seminariõpilast.

La Coruna raadiojaam teatas reedel, et Santanderis olewat tapetud katoliikliku seminari 280 õpilast. Kataloonia walitsus olewat Kataloonia pankadele teinud korralduse anda 180 miljonit pesetat sõjamaterjali ostmiseks.

Kuhu minna õppima eelolewal talwel?

Wirumaa Rahwaülikoolis algab talwine hooaeg.

Kui suwel maainimesel on tihti nii wähe aega, et waewalt saab ajalehe läbi lugeda, siis peaks seda rohkem talwist aega ära kasutama enesearendamiseks. Wanem põlw täiendab oma teadmisi peamiselt ajakirjanduse, lühiajaliste kursuste ja loengute kaudu, kuid noored peaks eneseharimisele pühendama küll palju rohkem aega ja tähelpanu, kasutades selleks waskawaid koole. Olen kuulnud sageli meie noori kurtwat, et õppimine läheb liig kalliks ja wötab palju aega. Juhin sellepärast noorte tähelepanu õppeasutusele, mis minimaalse aja- ja rahakuluga wöib rahuldada nende nöudeid. See on põhjamaaküübiline rahwaülikool.

Meie wanem rahwaülikool Kundas, Wirumaal algab käesolewal sügisel oma kaheteistkümnendamat tegewusaastat. Rahwaülikool on asutatud just neile noorile, kel pole wöimalust pikemaks ajaks oma koduse töö juurest ära minna, ta on kool, kus noor inimene lühikese ajaga wöib omandada enesele elus tarwisminewaid juhtnööre ja teadmisi. Õpetus W. R.-s algab 1. nowembril ja kestab mai algupäewani, seega ajal, mil maainimesel kõige rohkem wöimalust enesearendamiseks.

Olen kokku puutunud paljude W. Rahwaülikooli kaswandikega. Heameele ja uhkustundega wöib waadelda neid noori. Töötahet ja armastust maa wastu leidub neis nooris. Imestad, et noor inimene nii lühikese ajaga wöib muutuda. Tean noormehi, kes waremalt kasutult, tihti isegi labaste löbustustega oma aega wiitsid, kuid hea sõbra soowitusel Wirumaa Rahwaülikooli õppima läksid. Nüüd ei tunne neid enam äragi. See lühike aeg suutis nad ümber kaswatada, juhatas õigele teerajale. Ja paljud endistest lõpetajatest on nüüd kiklas teiste juhtijaiks.

— Rahwaülikooli õpilaste hariduslik tase on wäga mitmesugune. Seal on 4-kl. algkooli haridusega ja ka keskkooli lõpetanuid, kuid kõigil neil on seal õppida. Wastawalt ülbhariduse on muidugi osawõtt teoreetilistest tundidest. Päewane töö, see on waheldumisi tegelik ja teoreetiline. Rahwaülikool on kool, mis walmistab noori otsekoheselt elule. — Noored, kes teie ise enesele teenite ülespidamist ja tunnete, et teil on puudus haridusest, minge Wirumaa Rahwaülikooli! Kulu, wörreldes tuluga, on wäike.

W. Rahwaülikool asub Kundas, endises mõisamajas, looduslikult kaunis kohas ja ligipääs sinna raudteel kerge.

Rahwaülikooli sõber.

85.000 eestistatud perekonnanime.

Algab uus aktsioon.

Praegu maksew soodustus ja maksuwaba kord perekonnanimede eestistamisel on maksew kuni 1. jaanuarini 1937. Seda arwestades otsustas nimede eestistamise liidu kesklubatus oma neil päewil peetud koosolekul alustada uut nimede eestistamise aktsiooni, mille lõpp-tähtpäewaks oleks 1. jaanuar 1937. aasta.

Perekonnanimede eestistamine wiimastel kuudel on arenenud õige hoogsalt. Mai-, juuni- ja juulikuudel on eestistatud keskmiselt 6000—8000 isiku nime.

Kui kokku wötta kogu nimede eestistamise aktsiooni kestel oma nimesid eestistanud isikute arwu, siis ulatub see 85.000-le. Kuna riigi statistika keskbüroo andmeil enne aktsiooni algust oli üldse 392.000 wöörapärast perekonnanimega eestlast, siis on meil nimesid rahwuspärastatud 21 protsent. Samal ajal on oma eesnime eestistanud 10.000 isikut.

Sellest nähtub, et kogu aktsioon on kujunenud wöimsaks rahwuslikuks liikumiseks. Eriti hwitawad on siinjuures andmed üksikuteist waldadest. Nimelt on meil 16 walda eestistanud 90—100 protsent wöörapärastest perekonnanimedest. Need wallad on: Aaspere — Wirumaal, Järwakandi — Harjumaal, Lümmada — Saaremaal, Kihnu ja Laatre — Pärnumaal, Aidu, Wana-Põltsamaa ja Wõisiku Wiljandimaal, Ahja, Kaseküla, Meeksi ja Kaarepere Tartumaal, Sooru Walgamaal, Mäe, Kulje ja Järwesuu Petserimaal. Neile järgnewad 50 walda, kus eestistatud perekonnanimede arw tõuseb 50—80 protsendile. Nende eksirinnas sammub Wao wald, kus nimesid eestistanud 1400 isikut.

See suur töö, mis tehtud, on saawutanud tagasiärgi, tänu kohalikele omawalitsuse juhtidele ja perekonnaseisu ametnikele.

Senisest weel suuremat aktiiwsust loodetakse aga käesolewa aasta lõpukuudel. Selle saawutamiseks saadetakse liidu poolt kõigile osakondadele ja omawalitsuste perekonnaseisu ametnikele ringkirjad propaganda aktsiooni alustamiseks — linnades ja alewites esimesel wöimalusel, maal aga alates 1. oktoobrist. Selleks organiseeritakse kohtadel seltskonna aktiiwsed jõud.

Nimede eestistamise liit omalt poolt palub suuremaid seltskondlikke organisatsioone eelseiswale aktsioonile kaasa aidata, püüdes awaldada mõju selleks, et üleriiklikult filmapaiswatel kohtadel asuwad isikud ja awalikuelu tegelased oma nimed eestistaksid, kuna see oleks normaalne.

Kogu nimede eestistamise liikumine ei saa jääda meil seisma, kui ta on täitnud oma ülesande lõplikult.

Olgu mainitud, et paljudki meie tuntumad ja juhtiwamad tegelased, kelledel wöörapärased nimed, suunai ei kawatse neid edasi kanda, waid nad mundawad need wöibolla isegi lähemas tulewikus eestipärasteks.

Alutaguselt.

Järwe koolijuhataja — suur looduse-söber.

Järwe walla, samanimelise küla 4-kl. algkooli juhataja Wiliw kuulub kahtlemata energilisemate õpetajate hulka Alutagusel mitte üksi oma otsesel tegewusalal, waid ka paljudel teistel töölõigadel. Mehel on erakordselt suur huwi anatoomia ja zooloogia wastu ning asjatundjul on tal kogutud peaaegu kõigi meie kodumaal ettetulewate loomade ja lindude pealuud ja üksikud luukered, millised nüüd õpilastele waatamiseks on asetatud suurde klaaskappi. Wäikesemate metsloomade piirdmist, samuti ka nende luukerede puhastamist on koolijuhataja Wiliw teostanud ise. Wäga põhjalikku tööd on mees teinud ka taime- ja loodusteaduse alal. Tema hästikorraldatud kogus wöib leida sadu mitmesuguseid haruldasemaid aasa- ja metsataimi, nende hulgas üksikuid, millede koriamine ja müümine hiljuti keltinnapandud feadusega keelatud (kuldking, punane tolmupea jne.). Peale nende huwialade on aga agar pedagoog tõsiselt käsile wötnud ka koolimaja ümbruse kaunistamise: kooliõues on rajatud awarad liiwateed, istutatud igatlikki lilli, puid-puhmaid ning piistitatud nägus lipuwarras. Kõigest sellest laialdasest tegewusest hoolimata jatkub koolijuhataja ka kohaliku ÜENÜ osakonda juhtima ine.

Laiendatakse looduskaitset. Wiimasel ajal on Alutaguse looduskaitse ühisuse mees J. Talwik koostanud nimestiku siinsetest looduslikest haruldustest, mis wajalikis looduskaitse alla wötmist. Nimestikus on mitmed rahwapärgid oma igiwanade puudega ning paigad, mis on kuidagi seotses meie wabadusõja suuremate lahingutega.

Autoönnetus Woka wallas. Neil päewil sõitis Woka wallas Päite küla kohal Tallinna—Narwa maanteel kraawi sõiduautu K-343. Autol purunesid õnnetuse tagajärjel esimene telg, roolisõrad ja rattad ning auto tuli wedada teisega koju. Õnnetuse põhjustas jalgrattur, kes sõitis teel auto ees ning ei kuulnud signaali. Et õnnetust wältida, pööras autojuht auto teekörwale, kust wiimane libises kraawi.

Järwe seltsimajale uued dekoratsioonid. Kuni seniajani puudusid Järwe tuletõrje ühingu seltsimaja lawal, kus sageli kanti ette ka suuremaid näidendeid, pea täiesti igasugused dekoratsioonid. Näidendi ettekandmine oli seetõttu seotud suurte küllidega. Et neist raskustest üle saada, laskis Järwe tuletõrje ühing tänawu walmistada haridusliidu dekoraatoril kõik lawa tähtsamad dekoratsioonid.

Poisikene jäi tsikli alla.

Pühapäewa õhtul toimetati Rakwere w. Tõrma külast Rakwere linnahaigalasse keegi Mettsise nimeline 15-a. poisikene, kes samas oli sõõnud maanteel tsikli ette ja saanud tõsiselt wigastada. Poisikene oli sõitnud jalarattal kusagilt taluõuest wälja ja kohkunud maanteel sõitwat mootorratturit nähes, kellele ta sõitis pea ette. Ta kukkus maha ja jäi mootorratta ette. Sõiduk tormas wastu pead poisile, tekitades raske ja elukardetawa peapõrutuse, naan selaus haigalas, kuhu ta teadwusetult toimetati. Ellujäämiseks on wähe lootust. Peale sõitjaks oli Otto Rungi.

Koolijuhataja sai tulehaawu.

Pühapäewa hommikupoolel juhtus Wirumaal Wao w. Kurtna algkoolimajas õnnetus, misläbi sai kannatada koolijuhataja H. Luik. Olles hakanud põrandawärwimiseks kasutatawat linaseemneõli keetma, plahwatas see põleema, kusjuures H. Luik sai tulehaawu kätele ja näkku, mis õnneks pole wäga rasked. Luiki käes oli plahwatanud peale põlemasüttinud keedunõu ka taganarõu.

Põlema süttis ka kõõgi põrand ning laudadest ukied, kuna krohwitud seinad ei wötnud tuld. Tuli kustutati kohalike elanike poolt enne, kui Simuna tuletõrje jõudis kohale. Majanduslikku kahju hinnatakse 64 kr.

Lehtses põles saun.

Lehtse wallas Uuejärwe külas süttis põlema Karl Pahwelile kuuluw saun, mis põles maani maha. Tuli oli saanud alguse liiaküütmisest.

Onnetu kukkumine lakast.

Rakwere linnahaigalasse toimetati Paasvere w. Moora asundusest Leida Ojala, 23. a. wanna, kellel oli allkehas wigastus, mis tunnistati kergemate liiki kuuluwaks. Ojala, kes pärit Salla w., oli Moora asundusse tulnud hiljuti ja seal kukkunud lakast alla.

Õnnetus töölisega Kohtla-Järwel.

Reedel, 11. septembril juhtus Kohtla-Järwe kaewanduse õliwabrikus töötawa töölise Juhan Merirannaga wördlemisi raske õnnetus. Mees oli parajasti tegewuses küdewa generaatori (põletisahju) juures ja töukis aea-ajalt selle sisemust raudwardaga, kui korraga generaatori awausest wälja purskas leegitsew põlewate gaaside juga, mis töölisel ära põletas silmnäo ja kaela. Kohe toimetati õnnetu tööstuse haigalasse, kus talle anti esmaabi. Kardetakse, et tuli tegi liiga silmadele.

Wene kahurimüra põristas Alutagusel aknaklaase.

Laupäewal, 12. septembril oli peaaegu kogu Alutaguse Nõuk.-Wene kahurimüra wöimuses. Kuna teatawasti praegu merel on käimas Wene laewastiku manööwrid, siis oli kaugelt siiakostew suurtükimürin niiwörd wali, et mitmel pool (Jõhwi alewis, Kohtla-Järwel j. m.) sellest põrisesid aknaklaasid. Kuna meri silmapiiril oli udune, siis laewu Toila merekalda kõrgemaltki tipult näha ei olnud, kuid kaugemal merel käinud kalurid kõnelesid, et nemad juba silmapiirilt nägid punaseid sõjalaewu, milledel olnud peal hiiglaliikade torudega kahurid. Ka suitsu ja tuld olnud näha.

Puru seltsimaja päästetakse sulgemisohust.

Mõni päew tagasi oli Puru (Jõhwi w.) seltskonnategelastel laiaulatuslikum nõupidamine, kus arutati küsimust, kuidas päästa oma ühisseltsimaja sulgemisohust. Kuna aga seltsimajal Purus kui suure elanikkude arwuga külas on täita wäga tähtsad kultuurilised ülesanded, siis otsustasid seltskonna juhtiwad jõud asuda maja kallal teostama wajalikke ümberkorraldusi ja nõudma maja rahwamajade wõrku wötmist. Summade hankimiseks kawatsetakse pöörduda mõne panga poole.

1.000.000 krooni

koolimajade ehitamiseks Wirumaal.

9-aastaku kawab koostatud.

Wiru maakoolinõulitsus koostas wallaomawalitsuste andmete najal koolimajade ehitamise 9-aastaku kawa, milline esitati haridusministeeriumi. Kawa jaguneb kolmeks kolmaastakuks, kusjuures summaliselt ja ta arwuliselt suurem osa kawatsetawaid ja wajalikke ehituji langeb esimesse perioodi, milline kestab 1936.—1938. aastani. Esimeses perioodis on töid nähtud ette 676.820 kr. wöi 67,7 miljoni sendi ulatuses. Teisel perioodil 1939.—1941. a. kawatsetakse koolimajade ehitusse mahutada 335.848 kr., kuna kolmandal perioodil 1942.—1944. aastani on kulutusi nähtud ette waid 62.100 kr. Kogusummas kawatsetakse kulutada uute koolimajade ehitamiseks, wanadele ümber- ja juurdeehituste tegemiseks nina remontideks 9 aasta jooksul 1.074.768 krooni wöi ümmarauselt 107,5 miljonit senti.

Esimesel kolmaastakul (1936.—1938.)

teostab suuremaid ehitusi Erra wald, kellel tänawu sügisel walmib kiwihoone, mis läheb maksma 48.000 kr. Hoopis suurem ehitus tuleb Kiwiõlli, kus ruume 6 klassikomplektiks. Hoone ehituskulud on 100.000 — 120.000 kr. Suurem hoone tuleb ka Järwe w. Kohtla-Järwe algkoolile, minnes maksma kuni 100.000 kr. 65.000-kr. juurdeehitus tehakse ka Wao w. W.-Maarja algkoolile. Järgnewalt märgime teisi käsilewõetawaid ehitusi. Fisaku w. Kuru koolile 8280 kr. juurde- ja ümberehituse, Jõhwi w. Sompa algkoolile ümberehituse 4000 kr. piires, Kalwi w. Rannu koolimajale 20.000 kr. juurdeehituse, sama teewad K.-Malla w. Mahu koolimajale 1500 kr. eest ja Palmse w. Wõhma klm.-le 9000 kr. eest. Maidla w. ehitab kaks uut koolimaja— Aidusse kiwihoone 27.000 kr. ja wiib lõpule Oandu koolimaja ehituse. Uusi hooneid ehitawad weel Porkuni w. Kadilasse ja Porkuni asundusse, millised kumbki maksawad 27.500 kr., Paaswere w. Rahklasse 22.140 kr. eest, Sakti w. samanimelisele koolile 30.000 kr. eest, Skarjatina w. Kondusi 9600 kr. une ehituse, Undla w. Kadrinasse 59.800 kr. kiwihoone ja Wohnja w. Kõnnusse 28.500 kr. makswa hoone. Püssi w. ehitab Sirtsisse

koolimaja ühes rahwamajaga,

mis läheb maksma 50.000 kr., kuna Warja koolimajale tehakse 4500 kr. ümberehitus. Wõrno alakoolile 4000 kr. ümberehituse teostab Kohtla w., kuna Pada w. remonteerib kapitaalselt Pitaristi koolimaja ja Rägawere w. teeb Põlula koolimajale suurema juurdeehituse, mis läheb maksma 10.400 kr.

Teisel kolmaastakul 1939.—41. a.

on suuremateks ehitusteks Küti w. Wiru-Jaagupise uue koolimaja ehitamine, mis läheb maksma 55.000 kr., Wao w. Awispeale 43.000 kr. hoone püstitamine ja Waiwara w. W.-Sõtke ja U.-Sõtke koolidele ühise 43.500 kr. hoone püstitamine. Samal ajawahemikul on weel nute ehituste püstitamisi Wihula wallalaiWerki, mis läheb maksma 20.000 kr. ja Skarjatina w. Saariwje koolim. ehit. lõpetamine. Teisel kawwa wõetud töös on kas juurde- wöi ümberehitused, mis lähewad maksma järgmiselt: Awanduse wallal Simuna klm. ü. eh. — 25.000 kr., Haljala w. samanimelise klm. j. eh. — 20.000 kr., Fisaku w. samanimelise koolim. j. eh. — 25.000 kr., Järwe w. Saka k. ü. eh. — 6000 kr., Jõhwi w. Puru klm. ü. eh. — 5000 kr., Kohtla w. ja koolis ü. eh. 12.000 kr., Maidla w. ja koolis ü. eh. — 2500 kr., Palmse w. Käsmu k. ü. eh. — 4000 kr., Püssi w. Kestla k. j. eh. — 1500 kr., Soonurme koolimaja kap. remont 1500 kr. ja Ala koolim. j. eh. — 1700 kr., Rägawere w. ja koolis j. eh. 28.250 kr. ning Wohnja w. Kolu klm. j. eh. — 12.000 kr. Kunda-Malla w. tehakse Malla algkooli maja ümberehituse juures ka rahwamaja, kuluid selleks 15.000 kr.

Kolmandal kolmaastakul (1942.—44.)

on uusi ehitusi kawas ka waid kaks — Jõhwi w. uus koolimaja 30.000 kr. eest ja Waiskna rwa w. Remniku koolile 3500 kr. hoone. Juurde- ja ümberehitusi teewad: Järwe w. Walaste koolile ü. eh. 6000 kr. eest, Fisaku w. Alajõe koolile ü. eh. 8800 kr. eest, Kalwi w. Uruste koolile ü. eh. 5000 kr. eest, K.-Malla w. Sarapiku koolihoonele j. eh. 1500 kr. eest, Pada wald Nõmmisele 4000-kr. ümber- ja juurdeehituse, Palmse w. samanimelisele koolile ü. eh. 1800 kr. eest ja Püssi w. Purtse koolile 1500-kr. kapitaalremondi.

Wene laadit Madridis.

Koduõõja kõõwusel jõudis Madridi N.-Wene esimene laadik Hispaanias Marcelo Rosenberg. Pildil näeme teda ümbritsetuna noortest ja wanadest kommunistidest filmapilgul, kui ta wäljus presidendi lossist, kus esitas oma wolituskirjad.

Wiljaostu kawa koostamisel.

Majandusministeeriumis tehakse eeltöid terawilja kokkuostu kawa koostamiseks.

Praegu on käsil ruttipakkumiste jaotamine üksikute jaamade järele. Kui on selgunud, kuipalju wilja igasse wastuwõtupunkti pakutakse, siis selle järele otsustatakse wastuwõtupunktide awamine ja määratakse wastuwõtutähtpäewad.

Rukki ja nisu kokkuost teostub tänawu ühekorraga. Kuna nisupeksmine on praegu weel pooleli, siis on wöimalik, et kokkuostuga alustatakse mitte septembris, nagu esialgselt kawatseti, waid oktoobris.

Põllutööminister Sagadis sokujahil.

Pühapäewal külastasid Saagadi metskonda põllutööminister R. Talts koos metsadewalitsuse direktori Luiki ja riigimetsatööstuse juhataja Saks'iga, et tutwuda Saagadi metskonnaga mõninaate lawatsiselolewate ümberkorraldusteaga sooes. Kuna pühapäewal oli wiimane sokujahipäew, käidi metsas ka jahiõnne proowimas. Saagina toodi üks sokk ära, kelle laskis metsadewalitsuse direktor Luik.

Kohtla-Järwelt.

Kaewanduse kooperatiiw saab maja.

Kohtla-Järwe kaewanduse kooperatiiw, milline eilu tutwati pisut enam kui 3 aastat tagasi, on teotsenud niiwörd wiljakalt, et praeguseid kooperatiiwi äriruumid on jäänud juba liiga kitsaiks. Kooperatiiwi juhtiwad tegelased on astunud samme, et ühingule ja selle peakauplusele K.-Järwel ehitataks ajanõudeile wastaw hoone põlewatiwitööstuse poolt. Põlewkiwitööstus ongi selle küsimuse otsustanud jaatawalt ning uue maja ehitus algab juba eelolewa aasta kewadel.

Rahwamajas hoogne tegewus. Seltskonna- ja kultuuritöö on Kohtla-Järwel praegu juba täies hoos. Naiskoodukatse jaoskond on juba maha saanud suurema lawateosega „Onnestunud manööwer" ning alganud on ka kohaliku haridusseltsi loengutegewiis. Samuti peab nüüd järjekindlalt harjutusi kaewanduse puhkpillide orkester. Ka ÜENÜ osakonna tegelased kawatsewad korraldama hakata waielusõhtuid.

Koolimaja saab teoks. Uue koolimaja ehitamine on otsustatud jaatawalt ja töö kallale asutakse tulewal aastal. Uue hoone ehitamine on hädawajalikuks saanud just eriti sellettõttu, et wanad töölismajad, kus praegu käib koolitöö, ei wasta kumbki ajanõudeile. Pealegi on nad lagunenud ja wiletsad.

Matkamärkmeid angerjaraunast.

Nüüd saab alles õieti sellest aru, mis oli sellest kasu, et weeteede walitsus kulutas Wergi sadama rajamiseks terwelt 50.000 krooni ja töötas seal hulaa meestega ja süwendajaga mitmeid aastaid. Suwel, kui weepind õõtsus ainult waewaltmärgatawalt suurte raudkiwimürakate wahel, näis see üle paarisada meetri pikkune sadamamuul olewat nagu liiane luksus, kuid praeguseid sügisilmad kõnelewad juba hoopis wastupidist.

Awamerelt weerewad nüüd isegi waikse ilmaga randa wahuste hariadega laineid ja pekslawad siis wastu kiwimuuli ja ranna kiwimürakaid jarnase hoogu, et weetolm tuiskab mitme sülla kauguselе. Ja kui tuulekiirus hakkab tõusma juba üle 6 palli, siis ei näi jõukwat enam isegi kiwimuuli kaitsest, waid wahutoad weerewad sellest tuulekiirusel üle. Nüüd ei suuda seega enam nagu mõistagi, kuidas siinsete kalurite paadid ja laewameeste purjelad wõisid siin seista sügise läbi, mil tormimöllu kaitseks oli waid ahtake kiwikari.

— Ega siin siis muud polnudki, kui meestel tuli öö-päewad walwata rannas, et olla igal minutil walmis minema päästma mõnd lainetest lahtiuhutud purjekat! — seletab nüüd Wrai saarel parajasti rüsakorraldamisega ametis olew angerjapüüdja ja lisab siis pika sutu weel lisaks, kuidas nüüd olewat kogu ranna elu nagu poole wõrra kergem.

Küülaalune rand, samuti ka Wergi saarekese hommikupoolne kallas on nüüd lainetest täiesti waba ja kalurite töö wõib seega areneda ka palju soodsamates tingimustes. Praegustel nädalatel sealne rand otse kihab kaluritest. Sest Wergi on ju Wiru ranna suurem angerjapüügi keskus ja lühikesel püügihooajal tuleb siis olla igal kaluril ka mitme mehe eest wäljas. Praegu Wergis ringi liikudes wõib seal näha paiguti otse ameerikalikku töörühkimist, kus isegi küülalisega juttu ajades ei peeta minutit wahet, waid rühitakse tulise kiirusega edasi.

Rannas on iga paarisada meetri järele ikka tihedad püstaiad wõrkude hulkadega, millede wahel askeldamas noori ja wanu, mehi, naisi ja lapsi. Pole siin antud aega kelleleigi, waid kodud on jäetud sedakorda tühjaks ja kõik käed on rakendatud ametisse. Siin istub wanaema wõrguriida wahel ja parandab wilka osawusega tormist lõhutud rüsafilmi, samale tööle on aga rakendatud nooremai naispere, miniad ja tütred, kelledel samas kaasas ka lastepere, kes osalt paterdawad rannaliiwas ringi, teised aga alles sülelastena lebawad wõrguhunnikuil, imewad lutti ja waatawad suurte silmadega muuli taagant wälja weerewaid walgeid laineid. Niimoodi nendele saabki meri nagu teiseks koduks juba enne, kui nad õieti suudawad kogu seda maailma asja taibatagi. Tüdrukuteks ja poisteks sirgunutena on nad siis kõik ühewäärsed mereinimesed, rannapiigad ja kalurid, kes töötawad alati käsikäes.

Tänawu on angerjapüük nõudnud Wiru rannast juba kaks ohwrit, ühe Karepa ja teise Rutja rannal. Esimene nendest sängitati alles hiljuti Pihlaspea alla wiimsele puhkepaigale. Kalureid oli matusetalitusele tulnud hulgana kokku, sest kõiki oli nagu haaranud tundmine, et siin on tegemist lahkunuga, keda saatus märranud ohwriks jadade angerjapüüdjate hulgast. Paadi ümberminek rannalähedases lainetemöllus — see on juba angerjapüügi alaline oht, millest hoidumisel tuleks ka ühtlasi püüaist loobuda. Waikse weega angerjas üldse püügipiirkonda, j. t. madalasse wette ei tuleqi ja seega tuleb käia merel just tormiste ilmadega.

— Niisugune on just tore angerja ilm! — seletab wana Werai kalur, kellel kogu suguselts praegu rannas ja merel tööd rühkimas. Ta ise on küüd tormiga merel aerutamiseks küll juba liiaks wana, kuid tal on üle kakskümne angerjariisja ja nende järjekindla merre wiimisega ja äratoomisega on pojad, miniad ja isegi sugulased ametis.

Lell koos poja ja miniaga ongi praegu saanud walmis ühe suure rüsa korrastamisega ja tõukab paadi wooqudesse. Alul aerutatakse muuli taga waikses wees, kuid siis, kui jõutakse juba Muusja poole, hakkab wihane laine käima peale. Siis kaob nende paat laintemöllus äkki sootuks silmist, tõuseb iälle, wajub uuesti ja jarnaselt läheb kogu tee. Kusjagi samade lainete wahel, kus mõõdetud wälja paras siigawus, heidetakse siis rüsa merre ja tullakse lainetel tõikudes jälleqi tagasi. Wastu aga jõuab juba teine poeg nue rüsaga, ja rannal ootawad järge weel kuuskümmend rüsa, millised tormi purustustöö tõttu toodi kõik merest wälja. Tuleb aerutada ruttu ja käia ruttu, sest wahune laine käib peale ja pikad angerjad roomawad kiwikaride wahel ringi.

Sarnaselt on Werai laht praegu töörühki rannast rannani täis. Angerjapüüdjate paate risttleb paariwiisi ja üksikult, sest kauaks pole jarnast hooaeg kunagi loota. Jälgitakse nagu hirmuga iga tuulepuhangut, sest igale kalurile on teada, et kui lähema kahe-kolme nädala wältel tuleb weel kuni 9-palliline torm, siis see wiib need hinnalised kalad siit jedakorda sootuks ära. 1929. aastast mäletatakse juhust, kus jarnane torm oli tõusnud juba 10. septembril ja siis lõppenud ka püük sootuks. Enne seda päewa wõib torm möllata palju tahes, see angerjaid weel ei aja sügawatesse wetesse, kuid nüüd on juba see Atlandi ookeani kala muutunud jedawõrd õrnatundeliseks, et püüab suurema tormiga Läänemere weed seljast.

Kalade turustamise üle pole wergilasel ega teistelgi angerjapüüdjatel waja tunda muret. Kesset Werai lahte seisab juba mõnda nädalat mahukas laew, milline ehitatud elusangerjate hoiuks osalt lahtise põhjaga. See on kalaeksportööride sumplaew, kus ostetakse üles iga elusangerjas ja maksetakse ka kõrgemat hinda, sedakorda 160 s. kla. Ja et teisteqi randade püüdjatel ei tuleks angerjate kokkuweoga näha waewa, siis sõidab üks wähem sumplaew praegu järjekindlalt Wiru angerjapüügi randade wahel ja korjab kalad otse paatidest kokku. Kalurid olgu ainult wiraad püüdma ja wahwad aerutama ranna murdlainetes. Tänawu on siit ostetud kokku küll juba liigemale 15.000 kl. angerjaid ja maksetud kaluritele nende eest kahe miljoni sendi ümber, kuid mitmed miljonid ootawad alles tulemisi.

Angerwaks.

Marjanaised nopiwad „wäliswaluutat".

Pohla- ja jõhwikakoormad weerewad Alutaguse laantest wälismaale.

Waewalt leidub meil küll metsatukka, kus ei käida noppimas marju, kuid siiski ei ole kuigagi mujal näha sarnast marjakorjamise „suurtööstust", nagu see igal sügisel „töötab" lausa mitme wahetusega Alutaguse laantes. Eriti wene küladе maispere moodustab marjanoppimine nagu elukutse, kuna just sügiskuudel on nad päewad otsa selle tööga kinni ja toowad siis meeste teenistusele ka õige suurt lisa.

Alutaguse külades on marjade noppimine rea aastatega kujunenud juba nagu igaühe elujõulise naisisiku aukülsimuseks ja sügiskuudel peetakse enamat luau just sellest, kes on suutnud sel alal saawutada õige suuremaid tagajärgi. Otsatud sood ja metsad pakuwadki ka õige rohket töö-pinda, kuna kaugelt suurem osa jõhwikatest ja pohladest tuleb just sellest kandist. Praegustel nädalatel Alutaguse külades ringi liikudes wõib näha ka õige harukordseid pilte, kus naispere juba waraisel hommiktunnil astub kiirel sammul metsa poole, kandes selljas ja käes suuri marjakorwe. Marjulkäimisel on kujunenud juba iseäi oma kindlad kombed, mis tingitud enam küll metsaükfinduse peletamise tahtest. Nii ei minda marjule kunagi üksinda, waid

liitutakse üks nelja- kuni kümneliikmeliseks salgaks

ja sammutakse siis haneriwis mööda wesiseid teeradu laanekurudesse. Sarnast liitumist tingib aga ka asjaolu, et suurte metsade wastu tunnewad naised teatawat hirmu ja seltsis on ikkagi julgem liikuda. Pole ju harwad nähted, kus marjanaistel tuleb teha teegemist oma kõige kurjema waenlasega. Wiimaseks ei osutu keegi teine, kui mesikäpp, kes marjanaiste peale kannab nagu eriliist wiha ja püüab neid alatihti kimbutada. Ja kuigi karu juhtub olema „wastutulelik" ning naisi kohates hakkab ise eemalduma, siis ajab see ometi sarnase hirmu peale, et

kogu salkkond põgeneb tohutus paanikas,

heites korwid koos marjadega samasse paika. Wiimasel ajal on aga karudest selle läbi hoitud eemale, et metsawahtide käest päritakse enne metsaminekut üksikasjaliselt järele karu arwataw asukoht ja siis hoitakse sellest paigast eemale nagu katkust.

Huwitawuseta pole märkida, et tawaliste külanaistega wõistlewad marjakorjamise alal südilt ka Kuremäe kloostri nunnad, kes sel teel hangiwad enestele peamist sissetulekut. Olgu see aga üks wõi teine, kuid igal juhul nõuab sarnane töö suuremat waewa, kui tawaliselt suudetakse arwata. Harlikult kõiguib

ühe korjaja päewane marjasaak 20 kuni 30 kg. wahel

ja see moodustab juba kandami, millele metsast wäljatoomine nõuab tugewat jõudu. See osutubki wõimalikuks waid sel teel, et suured peerust walmistatud erilised korwid kinnitatakse rihmade abil selga ja sarnaselt sammutakse siis kandami all küürutades õhtul jälleai koduteed, kus marjad antakse üle ülesostjatele, kes hoiawad hinna aga igal juhul sarnasel kõrgusel, et marjakorjaja päewas waewalt üle 120 sendi teenib.

Harukordne ülleswõte Alutaguse marjanaistest, kes on oma suurte korwidega parajasti sammumas metsa päewatööle.

Rahukongress lõppes wahejuhtumisega.

Brüsselis lõppes ülemaailmline rahukongress, kus otsustati moodustada ülemaailmlise ulatusega rahuorganisatsioon. Selle ülesandeks jääks propageerida rahu aadet, korraldades kõigis maades rahukongresse, rahuwahääletusi rahuküsimuse suhtes ning korjata annetusi rahukindlustamise fondiks. Rahuwaseliidu juurde otsustati saata loodawa ülemaailmlise rahuorganisatsiooni alaline esindaja. Rahuorganisatsiooni büroo asukohaks waliti Wiin.

Seekordse rahukongressi lõpul leidis aset üllataw wahejuhtumine. Kongressist osawõtjate ešipinkidelt tõusis püsti keegi naisterahwas, kes kandis kummalist helesinist riietust, kuldsete tähtede ja tressidega. Ta tõusis toolile püsti ning karjus kõigest jõust: „Maha rahwuslikkude lippudega! Tõmmake need maha rõdult ning asendage rahwuswahelise lipuga!". Nende sõnadega karjuja laotas hämmastunud kongresslaste silme ette lipu, mis oli kombineeritud kõikide rahwuste wärwidest. Siis wõttis daam maha oma mantli, mille woodri pool sarnanes kummalise rahwuswahelise lipuga.

Tekkis kirjeldamata segadus, mida kongressi juhataja püüdis asjata summutada. Lõpuks õnnestus teenreil wahelesegaja toimetada kätel ukse taha.

Selgus, et tegu on 40-aastase Vivian Vincentiga, kes pärit Kaliforniast ning läkitatud kongressile ülemaailmlise emade liiga poolt.

Otsuseid maailma majanduse parandamiseks.

Rahwaseliidu majanduskomisjonis peeti waidlusi maailma majanduslikku seisukorra üle. Mitu komisjoni liiget walgustasid majanduslikku seisukorda oma riikides. Üldiselt asuti seisukohale, et on saabunud silmapilk, mil wallitsused ja Rahwaseliit peawad tegema uusi pingutusi maailmamajanduse parandamiseks, sest majanduslik rahu kindlustab ka poliitilist rahu.

Waidluste lõpul komisjon wõttis wastu otsuse, millega soowitatakse wiiele suurriigile, nimelt Ühendriikidele, Saksamaale, Itaaliale, Prantsusmaale ja Inglismaale, lähemal ajal astuda endi wahel ühendusse, et ühisel piiratud konwerentsil arutada kohasemaid abinõusid maailma majanduslikku ja rahanduslikku kriisi ületamiseks. Arutusele tuleks wõtta wääringuite stabiliseerimise, kontingentide, tollide ja clearingu küsimused.

Sarnaselt Alutaguse naispere märgadel sügiskuudel oma igapäewast leiba teenib ja waewalt tuleb nendest keegi arwamisele, et nad oma higiwaewaga nopiwad meile selget wälismaluutat. Weetakse ju meilt suurel hulgal pohle Saksamaale, kuna jõhwikad teewad läbi terwe maailmareisi. Wiimase marja turustamiskohtadeks on meil kujunenud nimelt Inglismaa, Prantsusmaa ja Põhja-Ameerika-Ühendriigid.

W. W.

Kiltsi saab ajakohase rahwamaja.

Rahwamaja püstitamist on rahaliste annetustega toetanud Wabariigi walitsuse liikmed eesotsas hra riigiwanemaga.

Rahwamaja püstitamise mõte Kiltsi liikus siinseis seltskondlikes ringes juba mõningaid aastaid. Kawatsuse teostamist takistas aga, nagu tawaliselt, wastawate rahareserwide puudumine. Käesolewa aasta kewadel alustati kohaliku tuletõrjeühingu eestwõttel eneraliist rahakogumist korjanduslehtede abil, kusjuures eriliist hoolt on näidanud üles Kiltsi raudteejaama einelauapidaja hra Loorents, kes oma korjanduslehega on suutnud koguda üle 100.000-de sendi. Hra Loorentsi korjanduslehe kaudu on annetanud riigiwanem K. Päts (500 kr.), peaministri asetäitja K. Genpalu, sotsiaal-, põllutöö-, majandus- ja teeministrid, kindral K. Soots, Eesti pank presidendi kohustetäitjaga, Eesti maapank presidendiga, ETK. direktor Pitkaga, Wiru maawalitsus esimehega ja palju teisi ühinguid, seltse, riigi- ja awaliku elu nimekamaid tegelasi.

Peale eelnimetatuid on aineliselt lubanud rahwamaja ehitamist toetada Rakke suurtööstur hra Kadak, kes annab ehitamisel wajaliku olewa lubja, ja Kiltsis ajutwa Uus Balti Metsatööstuse peaaktsionääre hra Golubjew, kes on lubanud tarwisminewa puumaterjali.

Rahwamajale kawatsetakse panna nurgakiwi juba käesolewal sügisel.

Rahwamaja ehitawa Kiltsi tuletõrjeühingu juhatusse kuuluwad: B. Sääsk-Harmut — esimees, T. Luide — peamees, A. Watsel — laekur, Kangur — abilaekur, Seer — abipealik, A. Rästas — abiesimees, Ingland — warah., Sula — kirjatoimetaja ja Wainu.

Seltsimaja plaan walmis.

Neil päewil jaabus teedeministeeriumi poolt heakskiidetuna tagasi ka Kiltsi wabat. tuletõrje ühingu seltsimaja plaan, mille walmistas Põllutööloja ehitustalituse arh. J. Linnakiwi. Esialgse mulje järgi plaanist töötab maja kujuneda üheks nägusamaks ja otstarbekamaks maa-seltsimajaks. Ehituse pikkus on 39,7 m., laius 14,7 m., sellest saali pikkus näitelawaga 15 m. ja laius 9,5 (lawa p. 8,5 m., l. 9,0 m.,) Saali kõrwal asetsewad ladu, nais- ja meesnäitlejate ruumid ning einelauaruum harjutuste ja kursusteruumina, koda ja sahwer. Saali ees on pikuti jalutusruum (suurus 64 ruutm.), sellest eespool naiste- ja meestetoad, riidehoid ja westibüül. Westibüüli ja jalutusruumi kõrwal asetseb 34 ruutm. suuruune pritsikuur. Teisel korral on ettenähtud 2 juhatusetuba, elutuba teenijaile, köök, koda ja awaus woolikute kuiwatusruumi ning ühel nurgal asetseb waatetorn. Ehitus, wäljaarwatud näitelawa, tuleb puust. Üldilme plaanil lubab loota nägusaima hoone ehitamist ümbruskonnas. Kuna plaani walmistamise hilinemise tõttu suudetakse tänawu walmistada waid wundament, siis jääb ehitustööde raskus tulewaks suweks.

Wäike-Maarjast.

Uus alakoolimaja Wäike-Maarjasse.

Wäike-Maarja alakool, kus ühtlasi asub ka täienduskool, kannatab suure ruumikitsikuse all. Siin walitsewast seisukorrast selge pildi andmiseks piisab waid nimetamisest, et alakool töötab kolmes ja täienduskool nelias majas, mis pealegi on üksteiest eemal.

Ajakohase alakoolimaja ehitamine W.-Maarjasse otsustati Wao wallawalitsuse poolt juba 1928. a., kuid kuni tänini ei nihkunud asi paigalt. Nüüd on siis niikaugele jõutud, et ehituse plaanid on läkitatud kinnitamiseks haridusministeeriumisse, milliste taagasisaadmisel hakatakse pihta ka kohe hoone püstitamisega.

Olemasolewale ühekordsele alakoolimajale luuakse juurde otsaehitused ja ehitatakse peale teine kord. Eelarwe kohaselt läheb alakoolimaja ehitamine maksma 65.000 krooni.

Täienduskool ei suuda wastu wõtta õpilasi.

Tuna Wäike-Maarja täienduskooli on käesolewal aastal niiwõrd suur, et ei suudeta pooltki kooli astuda soowijate arwust wastu wõtta. Wäike-Maarja 2-aastane täienduskool suudab maksimaalselt mahutada waid 35 õpilast. Õppetöö täienduskoolis algab 12. oktoobril.

Tartu ülikooli keemiaosakond likwideeritakse.

Wabariigi walitsuse koosolekul kinnitati E. W. Tartu ülikooli matemaatika-loodusteaduskonna keemiaosakonna likwideerimise määrus. Selle järgi Tartu ülikoolis matemaatika-loodusteaduskonna keemiaosakond lõpetab oma õppetegewuse 1. oktoobrist 1936.

Neil üliõpilaskil, kellel õppetöö keemia osakonnas on lõpule wiimata, wõimaldatakse haridusministri sellekohaste korralduste järgi lõpetada oma õppetöö senisel alal Tallinna tehnikainstituudis.

88

„Pole aimugi, kuid jeda pole raske selgitada. Olenfin juba loguniud ärdmeid, kui teie poleks minu tahtusnõu waiksilt kaimatanna."

„Õige wõimus, et wähemalt ühel inimesel teie turwisõringsilt on küllalt kaimet mõistusit. Mean tõkja, et Smithers ei teinud mõdagi inetut ega autut."

„Kell on omahärgsed waated. Endine kunstiõõline jääb kunstiõõliseks. Aga mida üksep teie wend, kui ta sellest kuulab?"

„Minu wend pole kiljarinnaline maxaliapostel, sest kiiz poleks ta minu wend. Ta ei unustaks kaalgi, et ta on sellele mehele tänu wõlgu õige eest, mis tal müüd on. Magu team, ohutas ta ka teile kuuri teeneid?"

„Kaa teie kiis ei mõista, et . . ."

„Palun, ärge lõhkage kaunina wastu, see pole loobud rasteejõusitu harjutusteks."

„Kaa teie kiis ei mõista, et see ongi õige hirmsam selle asja juures?" lõpetas Rodwoh oma lause.

„Mis on õige hirmsam? Kuulge, wari läheb tõesti kaltt, kui teie oma käiele ei leia paremat ehkupaiku."

„Et tahtmatult ja teadmatult olen saanud warguse waasunõõhks, et Rodwoh-tehaseb on rajatud kurjeo wõlgale."

„See on wäga iitlik ja ebaõiglane arwamine."

„Teist pole üldse olemas. Kuhtategija peidab oma saagi ja pärandab selle kiis teiele omaiguiele. Too aga kaotab taha auiate inimeste ettiteele wõimiseks."

„Olete laptsk, Rodwoh! Minu meeleft oli see õige õigem taltiusmiis."

„Aga mõtid olen mina ju kaasjõõdlane! Kaa teie ei taipa, et see on tõle?"

„See tundub on jõlmatud, härra Rodwoh, ja selleepärast olete wõhane."

„Areti Foster, teie ei taha minust aru saada. Olen tõhkate auiate waremate lapsi ja team, mis on hea ja mis halb. Wõib-olla on minu waated waanaeruub, kuid ma ei funda neid enam muuta. Kui see inimene . . ."

Wahtideš läkkib nad kaju. Kiitus ilmitsees Rodwoh oma kaaslast uuesti. Ta wargutaš peab.

„Kraa ja kärt on jul kaltt rehtud, ütlond üleni pe-tine, nägu werisets kriimustatud. Tõesti tena peiguneš!" Bruce waatles end peeglis.

„Rumal lugu!" pomises ta ja lisaš kiis naerdes: „Mean tõkema teistele, et kina seda tegid!"

„Aga mulle wõigned ja kiisti mõistituma seletusie," ütles Rodwoh.

„Mida tahad ja teada?"

„Kes ja oled?" küsis Rodwoh.

„Armaš Ben, kas see küsimuš ei tule natuke liiga hilja?"

„Ei. On aõju, mis iialgi ei aegu."

„Aga ta selliseid, millede tõhta on enneaegne päriba teateid."

„Minu küsimuš ei tuulu jääraste hulka. Theodor Ludlow lewitaš kinu tõhta tuulduši, mis kuuremalt olalt on wooled. Kuid mitte tõiesti. — Ma ei tea küll, kes ja oled, kuid tunnen end kiisti küllalt hästi selleks, et olla weendumud kinu aususeš ja tubliduseš. Olenfin wajalmis julle ukaldama oma elu, kuid meie wahel seisab laabuš. Sommne on kinu pulmapäew, kaš poleks mõõd toimune aeg selleft jaladuleft teegitada kaiet?"

„Ben, ka ja heietad selliseid mõiteid juba kaua?"

„Selleft päewaft saadit, kui kõhlusid Nettaga. Siis muutuš küsimuse lahendamine minu tahuseks."

„Kuidaš nõnda?" imestaš Bruce.

„Armastan Nettat itta weel — rohkem kui oma leiustist. Siht, mida taotlesin, polnud ründuš, waid Netta. Siis tulid kina ja wõitsid ta minult."

„Ja eelistaš minu kinule."

„Ma team. Kui sind poleks ilmunud kilmapiirile, oleks ta waremu wõi hiljem nõusturnud saama minu naiseks. Olen kindel, et teed ta õnnelikuks, kui on jul ka aimu, teš ka tema sõimis oled?"

85

Kuid Rodwoh jõu oma ohusele kindlaks.

„Aga kuurenda segadust", ütles ta Ludlowile. „Kui ta-had, wõid kaasa sõita."

Rodwoh lüüakas hulkkuri ootamaale autosse, kuna politsei üllatunust jälgis sündmuste arengut. Kuna siin mõis tegemist olewat omahaheliste asjadega, ei pidanud ta tarwilikuks ametlikke abinõusid tarwitusele wõtta.

— — — — — — — — — — — —

Kui Rodwoh jõudis Cosmopolitain-hotelli, kus leidis oset pulmaeine, olid teised juba peaaegu lõpetanud jõõmie. Kelner ulatas Rodwohile kordoris kirja.

„Härra Rodwoh? Kui ma ei eksi. Keegi daam palus, et Loeksite seda kirja, enne kui lähete sellastoma juurde."

Rodwoh awas ümbrikku, mis sisaldas selge, peaaegu mehelikku käekirjaga kaetud kaardi.

Siit kõlas järgmiselt:

„Surupeetud härra Rodwoh!

„Mida teie ka ei kuulnud, ärge laulge selleft tõna kellegagi jõna. Saaste noorpaaril rahuš aluštada pulmareesi. Kui olete Nettaše õõsit kiindunud, siis ei rõhu teie temu elu õnnelikumat päewa. Sõnnege, nõnda, kui poleks mõdagi exaktordset juhtunud. Seletan teile hiljem, miks seda palun.

Margarete Foster."

Netta tõmbas juba mantli selga, kui Rodwoh astus kabinetti, kus oli kaetud laud. Ta terwitas noormeest ettehaitma pilguga.

„Nii hilja te alles tulete?" ütles ta. „Armastan juba, et olete kaotsi läinud. Kus woibõite nii kaua?"

Rodwoh ei teadnud, mida wastata. Ta ei osanud waielda. Selleepärast luutis ta waid kogelda:

„Ma olin — ma jõin — ma — —"

Margarete Foster ruttas talle appi. Naerdes ütles ta:

„Kaš tead, miks ta jõi maha, Netta? Kiriku lähedal kärmitses keegi joobnu. Rodwoh aias see wihale. Ta läks

---

Ludlow ilmitses teda põlastawalt.

„Soomulikult. Kaš tunnete teda?"

„Wanduqgi tunnen teda! Kästi lõgunt! See on ju . . . Sota, küll ma talle näitan!"

Meeš kõõstiš ettepoole, nagu tahataš ta pulmalistele näštu rutata. Kuid Ludlow hoidis teda tagasi.

„Rutustage mulle, mida teie temast teate?" ütles ta.

„Mitš just teile?" imestaš wõõraš, tõtates edasi.

„Olen pruudi wend," jeletaš Ludlow jõsinal. „Tahan teile hästi tõigi teadete eest, mis puutuwad peigmehe minewikku."

Wahepeal oli pulmaseltskond jõudnud ootawate autodeni. Bruce aitaš Nettal astuda sõidukisse ja istuš siis temа kõrwale. Auto liikus paigast. Nõrudes wõõraš sõõstiš sõidukeele, kuid Ludlow haaraš tal õlagadest kinni.

„Laste mind lahti!" karjuš ta. „Tahan temaga rääkida! Meie olime temaga koos wangiš, ja kui ta poleks nõõwinud minu warandust, istuksin mina nüüd temа asemel autos!"

Mõned inimesed taganeši ehmunult, uudishimulikud aga trügisid läähemale. Kõige oli ta kordnik kohal.

„Mis siin lahti on?" küsis ta karmilt. „Ärge tehke nii suurt sita! Tulge minuga kaasa!"

„Ma pole teinud midagi kurja," hüüdaš hulkur. „Peaksite wõtma kinni selle, teš praegu autoš minema kihutaš! Tema on kaabakaš, mitte mina!"

Kui Rodwoh märkaš waheajuhtumit ja nägi Theodor Ludlow'd seismaš kaltsus hulkkuri kõrwal, paluš ta Sidney Fosterit mõlema daamiga ära sõita. Siis ruttaš ta kõige kiirdmusiskohale.

„Tõtuge autosse, tahan teiega rääkida!" küsis ta, hulkurile karmilt otsa waadates.

Theodor Ludlow tõstiš protesti.

„Ei Rodwoh, mina awaštasin tema. Mis tal öelda, seda juutsteb ta mulle."

Perenaistele.

Mida saab walmistada tomatist.

Tomatid on praegu odawad ja ilusad, peale selle on nad weel witamiinirikkamad kui mõni muu aiawili. Wäga tähtis on kõige selle juures asjaolu, kui neid osatakse mitmekesisolt serweerida.

Kes tahab hoida alal saledat joont, joogu hommikul kakao wõi kohwi asemel klaas tomatimahla, mis annab paliu jõudu ja kaitseb nakkushaiguste wastu. Mahl pressitakse tomateist marjapressi abil wälja juuakse toorelt.

Tomatikaste maitseb wägi hästi lihatoitude, wäikeste pasteetide ja muude sellelaoliste toitude juurde. Selle walmistamiseks wõetakse 2 klg. tomateid, 200 gr. sibulaid, weidi küüslauku, 3 spl. suhkrut, pool teelusikа täit pipart, sama palju sinepiteri, 3 nelki, kuueteistkümnendik liitrit weiniäädikat ja weerand pakki salatisoola. Tomatid pestakse puhtaks, lõigatakse tükkideks ja keedetakse äädika ja sibulatega, mis enne seda pool päewa wees leos, pehmeks. Alles siis lisatakse würtsid hulka ja hautatakse weel tund aega, kuni segust on pool ära aurunud. Siis lastakse segu läbi jõhwisõela, lisatakse silitsiili hulka ja pannakse pudelisse.

Täidetud tomatid lõunaks ja õhtuks on paljude lemmiktoit. Lõunatoiduks täidetakse tomatid liha, maksa wõi seentega, õhtul serweeritakse külmtoiduna, täites neid mitmesuguste majoneeside wõi juurewiisa salatiga. Tomatite täidiseks wõib tarwitada ka muna. Tomatil lõigatakse üks osa ära, kaabitakse sisu wälja, walatakse toores muna sisse ja seotakse äralõigatud osa kaanena peale. Munale riputatakse wõitükikesi ja riiwjuustu. Sel wiisil täidetud tomateid hautatakse kuumas raswas 10—15 minutit. Tomateid wõib küsta ka järgmisel wiisil: 200 gr. juustu, weidi soola, peeneks hõõrutud sardellid, üks riiwitud sibul ja supilusikatäis rõõska koort segatakse lusikatäie wõiga ja saadud segu täidetakse tomatikoortesse.

Magustoit roheliistest tomatitest, mis aurutatakse aegamööda wähese wee, weiniäädika ja suhkruga pehmeks, on palju maitswam kui kompott.

Karistusi politseitohtust.

Ropud laulud ja kõwa rusikas. Haljala w. elanew Julius Juuro oli Eisma seltsimajas korraldatud awalikul peol lärmitsenud, laulnud roppe laule ja purustanud einelaua letil rusikaga taldreku. Prefekt karistas J. Juuro't 40 kr. rahatrahwi wõi 20 p. arestiga.

Rahutu Malla-mees. Kunda-Malla w. elanew Heinrich Muttik oli Rakweres olles kaaskodaniku korteris hakanud joobnuna märatsema, karjuma ning hakanud ka politseile jõuga wastu, miseest teda karistati 30 kr. rahatrahwi wõi 15 p. arestiga.

Purustas aknarundu. Leonhard Noowik Rakwerest lärmitses Saue t. 10 asuwa maja hoowil, lõimas roppude sõnadega ja purustas aknarundu. Teda karistati 40 kr. rahatrahwi wõi 20 p. arestiga.

Taimekaitseteateid

ülikooli taimehaiguste- ja entomoloogiakatseaamadelt.

Ööküimadest ja taliwiljaküiwist.

Meteoroloogia-observatooriumi andmeil wõib lähematel öödel oodata juba kergeid öökülmi, mis wõiwad osutuda hädaohtlikeks tundelikkumatele aiawiljadele ja lillede sortidele. Sellepärast aednikud olgu ettewaatlikud ja muretsegu aegsasti katmismaterjali (ajalehe paberit, riiet), et ärahoida külmakahjustust. Eriti tuleb silmas pidada celolewaid felgeid ja waikseid öid.

Kuna paljudel põllumeestel, eriti Lõuna-Eestis, on weel taliwili külimata, siis juhib taimehaiguste-katseaam põllumeeste tähelepanu küiwiseemne puhtimisele „Germisaniga" wõi „Ceresaniga". Mida hiljemaks jääb küiw, seda enam on tarwilik seemet puhtida enne küiwi. Hilised küiwid wõiwad jääda waraje ja külma sügise puhul kidurateks, mis wähendab ka orafe taliwekindlust. Puhtitud seeme idaneb aga kiiremini, mis soodustab ka orafe kiiremat juurdumist.

Raadio.

Teisipäeval, 15. septembril.

Tallinn. 7.00 Aratusmäng. 7.05 Wõimlemine. 7.20 Hommikkontsert heliplaatidelt. 8.10—8.30 Hommikpalwus Jaani kirikust — õp. K. Tiit. 17.45 Heliplaate ja reklaami. 18.00 Lastetund. 18.30 Soome keele tund — R. Kanro. 19.00 Fr. Liszt'i portree. 19.30 Päewaundiseid. 20.00 Ajaräitajaõiendus, ilma- ja taimekaitseteateid. 20.05 Wiiulisoolosid. Esitab dr. Karl Brückner. 20.30 dr. O. Loorits: Usu abisit klassiloteriil ja spordiwõistlusel. 21.00 Esperantokeelne nädalakroonika. 21.10 Riigi Ringhäälingu orkeri kontsert. Juhatab Fr. Nikolai. 22.00 Soololaule. Esitab Helmi Einer (sopran). 22.20 Orkestri kontserdi järg. 22.55 Päewaundiseid.

Kolmapäeval, 16. septembril.

Tallinn. 7.00 Aratusmäng. 7.05 Wõimlemine. 7.20 Hommikkontsert heliplaatidelt. 8.10—8.30 Hommikpalwus Jaani kirikust — õp. H. Karm. 17.45 Heliplaate ja reklaami. 18.00 Arhiwaar O. Wares: Põhja-Lääne armee Eestis 1918. a. 18.30 Riigi ringhäälingu orkestri kontsert. Juhatab R. Kull. 19.30 Päewaundiseid. 20.00 Ajaräitaja-õiendus ja ilmateade. 20.05 Soololaule. Esitab Felix Juhandi (tenor). 20.25 Põllutööksja maanoorte eriteadja agronoom E. Nugis: Maanoorte tööst. 20.55 Põllumajanduslikke teateid. 21.10 Akkordeonimunsikat. Esitawad Robert Salong ja Iwan Lehmus. 21.40 A. Joafalu: Majanduslik ringwaade. 21.55 Sümfoniakontsert Jean Sibelius'e helitöist. 22.55 Päewaundiseid.

Neljapäeval, 17. septembril.

Tallinn. 7.00 Aratusmäng. 7.05 Wõimlemine. 7.20 Hommikkontsert heliplaatidelt. 8.10—8.30 Hommikpalwus Jaani kirikust. — kand. R. Koolmeister. 17.45 Heliplaate ja reklaami. 18.00 Ja nüüd midagi koomilisist oopereist! 18.30 Prantsuse keele tund — Kallista Karm. 19.00 Soome klawerimunsikat. Esitab Arwed Redlich. 19.30 Päewaundiseid. 20.00 Ajaräitaja-õiendus ja ilmateade. 20.05 Soololaule. Esitab Olga Presnikoff (sopran). 20.25 Pool tundi perenaistele. Ellen Roosme: Taimetoitude walmistamisest. 20.55 Riigi ringhäälingu orkestri kontsert. Juhatab Fr. Nikolai. 21.45 Oskar Löwi: Ringhääling Berliini ollümpiamängudel. 22.15 Orkestri

Suurtööstuse kütteprobleem

on Eestis hästi lahendatud.

„Konjunktuuri" augusti-septembrikuu numbris kirjutab P. Semper kütteainete tarwitusest suurtööstuses. Ta wäidab, et kütteainete tarwitus on teinud läbi isesseiswusaastail märkimiswäärt arengu. Enne maailmasõda üldiselt tarwituselolnud kiwisüsi omab praegu teisejärgu tähtsuse ning peagu kogu tööstuse küttetarwitus kaetakse kodumaaltoodetawate põlewkiwi ning põlewkiwiõli, turba, puidu ja muude kütteliikidega. Meil ses suhtes saawutatud tulemused on seda himnatawamad, et üleminek toimus wähemwäärtuslike kütteainete tarwituselewõtmise suunas, kuna kütteseadeldiste kohandamine wiimaseile on keerukam. Praegu kaetakse suurtööstuse küttetarwitusest põlewkiwi ja õliga umbes 60 protsenti, küttepuudega (arwamata kaasa saepuru ja mund jäätted) umbes 20 protsenti, turba ja kiwisõega kummagagi umbes 10 protsenti. Nii on suurtööstuses küttetainete tarwitus kujunenud juba selliseks, et selle koostise suhtes rahwamajanduse seisukohalt praktiliselt jääb soowida weel wõrdlemisi wähe.

Tööliskoja kandidaadid selgusid.

Esitatud ligi 160 kandidaati.

Tööliskoja walimiseks on kandidaatide nimekirji nüüd selgunud. Kandidaatide nimekirjas on kokku 158 isikut. Kõik kandidaadid on tegelikud töölised, wähemalt 24 a. wanad.

Tööliskotta walitakse kokku 30 isikut, kes walitakse töästustööliste hulgast kolmeks aastaks.

Wallajamehi on tööliskojas kokku 480. Walimised toimuwad 25. ja 26. septembril kirjalikult wõi 27. ja 28. septembril isiklikn walimise teel sotsiaalministeeriumis.

Eesti-Läti-Leedu kongress Kaunases.

Eesti, Läti ja Leedu sõprusühingu järjekorralise kongress peetakse 20. ja 21. septembril Kaunases. Eestist wõtawad selleks kongressist osa Eesti-Läti ja Eesti-Leedu sõprusühingud ning Wälis-Eesti ühing. Kongressil esineb Eesti poolt ettekandega prof. P. Tarwel teemal Balti riikide kultuurilise wälisorientatsiooni probleeme.

Kaunasesse sõidetakse ühiselt. Kuna kõigi kolme riigi walitsused on teinud selleks sõiduks randteel himnaalandusi, siis maksab 2. klassi pilet Tallinnast—Kaunasesse ja tagasi 24 kr. 80 senti. Wäljasõit Tallinnast on laupäeval, 19. septembril, kell 4 p. l. „Balti ekspressiga" ja tagasi jõuntakse 22. septembri warahommikul.

Kongressi puhul on Kaunases nähtud ette rida wastuwõtusid Eestist ja Lätist sõitwatele külalistele ning tutwumine linnaga.

Kaasa sõita soowijaid palutakse end registreerida Wälis-Eesti ühingus.

Nimede eestistamise rindelt.

Uusi perekonnanimesid on määratud:

Salla w.: Johannes Birnbaumile — **Pirnipuu,** Selma-Marie Freienthalile — **Allikmäe,** Harald Ehrenbuschile ü. a. — **Sireli,** Jaan Linkholmile ü. p. — **Jõeluht,** Karl-Art. Martinsonile — **Oiisalu,** Johannes Parkerile — **Paluste,** Aadu ja Salme Riisbergidele — **Reinlo,** Anna-Ros Schwalbele ü. l. — **Randmaa,** Aleksi Wiedemannile — **Wiidemaa.**

Sõmeru w.: Aline Ahwile ü. l. — **Aawaste,** Jaan Punasele ü. p. — **Pikkmaa,** Joosep Trankmannile ü. p. — **Külwaja,** Julius-Fr. Treilmannile ü. p. — **Taremaa.**

Tudulinna w.: Johannes Bachmannile ü. p. — **Ojaste,** Aleksi-Joh. Guschewile ü. p. — **Nurmse,** Albert Reisberkile ü. p. — **Jõemaa,** Jaan ü. a. ja Waliede Wittunkidele — **Wõsumets,** Ellen Reisberkile — **Jõemaa,** Rudolf-Emil Treimannile — **Kopli.** —

Undla w.: August Berendsenile ü. l. — **Kaja,** Anna-Krist. Einbergile ü. l. — **Pärnamägi,** Anna Elhile ü. p. — **Aasaaurm,** Aleksi-Heinr. Faelmannile ü. p. — **Wäinas,** Karla Hallikmannile — **Hallikmaa,** Nikolai-Fr. Kiwibergile — **Raunik,** Rud.-Aug. Leinfeldtile ü. p. — **Leinsalu,** Karl-Ernald Leinfeldtile — **Leede,** Johannes Montagile ü. l. — **Mere,** Hermann Paulmannile ü. p. — **Palmisto,** Juhan Rüütkerile ü. a. — **Rünksalu,** Joh.-Ed. Sandmannile — **Saidla,** Leonore-Juliane Treiberkile — **Taluste,** Katharina Treuwaldile ü. l. — **Tuuley,** Anna-Maria Turbanile — **Tärk,** Hans Wachmannile ü. p. — **Wahtra,** Anna-Maria Wetkale ü. l. — **Weerme,** Jakob Werderile ü. p. — **Põldma,** Johannes ü. p., Aleksander ja Jaan ü. a. Wilkis'tele — **Walwik.**

Waiwara w.: Jaan Jettenweltile ü. p. — **Lembra,** Heinrich Simanile ü. p. — **Siniaas,** Mihkel Mihkelsonile — **Undisaru,** Johannes Preimanile ü. a. — **Hiiemurm.**

Wao w.: Johannes Baumannile ü. p. — **Pajula,** Jakob-Joh. Birkile ü. p. — **Kaseoru,** Johannes Detlofile ü. a. — **Teemets,** Adele Erdmannile — **Koitla,** Jüri Erdmannile ü. a. — **Riindwa,** Andres Freienthalile ü. a. — **Reinula,** Rudolf Klimpile — **Kalwik,** Jaan Kuurperkile ü. a. — **Keerdoja,** Woldemar Kuurperkile ü. p. — **Keerdoja,** Aleksander ü. p. ja Julius ü. p. Moorbachidele — **Metsaru,** Paul Moorbachile ü. a. — **Metsaru,** Jüri Moorbergile ü. p. — **Moorpere,** Joh. Müllersdorfile — **Mõldrijalu,** Martin Perkmanile ü. p. — **Saare,** Karl Reban'ile ü. p. — **Rannamäe,** Liisa Rosenbergile ü. l. — **Raitare,** Kustaw Sandbergile ü. p. — **Liiwamaa,** Johannes Subbele ü. p. — **Sulund,** Johannes Teinfeldile ü. a. — **Sillat,** Woldemar Waarmanile ü. p. — **Waarmets,** Eline Wongile ü. l. — **Mõtuste,** August Norkile — **Nurkma.**

Waranga w.: Heinrich Faelmannile ü. p. — **Weelma,** Maria Piilmannile ü. l. — **Lilleoks.**

Wenewere w.: Laina ja Helmut Bernthalidele — **Soodla,** Alfred Freienthalile — **Raidwere,** Johannes-Rud. Freienthalile ü. p. — **Oitmaa,** Amalie ja Alfred ü. a. Reimannidele — **Reinjõe.**

Wihula w.: Oswald-Peter-Tomas Spielbergile — **Salumäe,** Alfred Wiikholmile — **Meristu,** Julius Porkmanile — **Laanemets,** August-Joh. Simsonile ü. p. — **Lehis,** Albrecht-Joh. Martinsonile — **Kaljula,** Aino ja Friedrich-Aleksi. Frühlingitele — **Kewad,** Aleksander Reimannile ü. p. — **Nõmme,** Eduard Kuldberkile — **Kirs,** Meeri-Doora Tralmannile ü. l. — **Tamme,** Karl Kuulbergile ü. p. — **Kurweste,** August-Rob. Kattelberkile ü. p. — **Kadari,** Wold. Martinsonile — **Merila,** Arnold Cemannile ü. p. — **Cerma,** Johannes-Wold. Einborkile ü. p. — **Hein.**

Woka w.: Arthur ja Jakob ü. p. Asfafreidele — **Allsaar,** Leonhard Katkmannile ü. p. — **Kaibre,** Ewald-Joh. ja Erwin Wold. Traweritele — **Kiwik.**

Wohnja w.: Elise-Joh. Luusenberkile ü. p. — **Laanemäe,** Julius-Ed. Luusenberkile ü. p. — **Laanemäe,** August Reinmannile ü. p. — **Kurissoo,** Maali Schneiderile — **Sildoja.**

Uusi perekonnanimesid rakwerelastele.

määrati perekonnaseisuametniku poolt järgmiselt: Helene Antonile ü. t. — **Aasa;** Marie Putk'i alaealisele pojale Endel-Erwin Bockile — **Putk;** Leida Grossthalile — **Suurora,** Jaan Hansonile ü. p. **Heinsoo;** Ewald-Martin Miltopile ü. a. — **Jõe;** Hartwig-Roman Teinmannile — **Toome;** Aleksander Trummile ü. p. — **Ekerma.**

Inglises langes peekonihind.

Peekonisigade hind on Inglismaal sel nädalal terwelt 6 sendi wõrra kilolt langenud. Tallinnas aga noteeriti reedel peekonisigade hind ainult 2 sendi wõrra madalamalt, nimelt 90 senti kilo parima lordi eest, eelmise nädala 92 sendi asemel. Eksporttapamajad püüawad ka edaspidi peekoninoteeringut hoida wõimalikult stabiilsena, kuigi Inglises hinnad peafsid sügisel weelgi langema. Seega ei tarwitse seakaswatajal karta raskusi peekoni turustamise alal.

Koos peekonihinna wäikese alandamisega wähendasid eksporttapamajad reedel ka elussigade eest makstawat hinda. Keraemate elussigade hind langes 70 sendilt 66 sendile eluskaalu kilo kohta ja raskemate sigade (üile 105 kilo) hind 63 sendilt 60 sendile. Wenesse läks sel nädalal 1164 elussiga. Eelmisel nädalal saadeti 511 siga. Seega on nüüd juba weerand wene lepingust täidetud.

Wenesse saatmise tõttu tapeti eksporttapamajades nädala kestel ainult 743 siga.

Munahind tõusis 10 senti kilolt.

Kanamunade hind tõusis reedesel noteerimisel 10 senti kilolt. Kanamunade hindadeks noteeriti 80 sent. ka., franko kogumispunkt, mis wastab 50 gr. munadel 40 sent. kümme wõi 8 sent. paar, 55 gr. munadel 44 sent. kümme wõi 8,8 sent. paar ja 60 gr. munadel 48 sent. kümme wõi 9,6 sent. paar.

---

tõstanud paar pistasja ja sonjas müüd pärandalt klaasilõhnud paar pistasja ja tõmbendaß. Olen päris tindel, et ta woelje mehe haatis politeisäle — polkameeleft selle üle, et ta sinu suurpäeval julges riikida rahu."

Retta wõljus toolt. Margarete Foster jõugnes temale. Wihel haatas ta weel kord tagasi, lõstsades waemalt kuulsawalt:

„Sun pidada! Kuulete!"

Bruce astus Rodway kõrwale.

„Oled tore prinnakõlaline, Ben! Armastan juba, et sa ei tule meiega tiegi hõimasti jõtma."

„Selleks on weel aega küllalt."

Tema hõõl tõlas kõhedalt, ja ta mõtlis Bruce'i pilku. Wiimane mõrkas jeda.

„Mis on sinuga juhtunud, Ben? Soodetawasti mitte midagi halba? Tänapäel õnnepäeval ei tohtis ükski kellelgi inimesel olla paha tuju. Tule, joome meie abielu terwiseks! Olgu ta alati kui aprilli taewas, kus pilwede tagaa!"

Rodway tõstis klaasi, waadates Bruce'ile tähtsalt silma.

„Soon Retta õnnele! Laulus ta pühalikult.

„Mõinen sinuga!" naeris Bruce ja tõstis ka oma klaasi.

— — — — — — — — — — — —

Tuba, millist Margarete Foster nimetas oma kabinetiks ja tua ta juurewalt oksti eluiteks, oli umbes kolm meetrit lai ja sama pikk. Wäike ruum oli nii tuhvtl möödleid ja pihaasju, et liikumiseks polnud seal juttugi.

Kord oli ta wend tõstnud pooled sinna toqutud asjadest eemaldada, selestades, et muidu ei saanud woaß astuda sõnumugi.

„Millekks sul jeda woina?" oli Margarete talle naerdes woastanud. „Istu uksе kõrwale toolile — sind ei tõstta seal kaugi."

Ka Rodway, kelle Margarete Foster oli palunud tõlka, seganß see mõõblite ja tiuelemete rohkusa. Ta oli juba

See oli wäike, kuid ilus ja kodune pukun. Terwe selle kord koostees kuuest inimesest, prunditst, peigmehest ja

Wiimaseid olid Retta ema, Rodway, Sidney Foster ja tema õde Margarete. Proua Ludlow nõustus tawalise korraphäralusega. Proua Ludlow nõustis ja ka mõningad teised waenemad naised, kes praalhoaatajatena olid tulnud kirikusse, walaksid pisaraid, nagu seda nõudis filmapilgu psühholoogia. Waidu aga olid kõik parimas meeleolus.

Minult üks kirikus oli üks wõõra ja pahameelt. See oli Retta wend Theodor Ludlow. Retta oli ta kuulunud pulma, kuid Theodor oli keelduud. Wiimasel minutil oli ta tõusti ohustanud oma õe laulatust peaft woadata, kuid ta ei mõõtenudki pulmaelistamale kõõneda, jäädes uksе lähedale seisma. Pärast laulatust oli ta esimesi, kes mõõsõnu pihtakojast. Uuliikal kodus ta rahwa sõõka, kes uudishimustlult ootas pruudipaari tulekut.

Ka Theodor Ludlow ei eemaldunud weel. Ta astus uulitsa kõrwalt paar sammu edasi, seisatades rõõpale ja näärutsest riietatud mehe selliatoga. Näis imelikuna, et selline peaaegu pätistunud tüüp turbiß hõõmi pulmade waastu. Tal oli peaß kõõrnita müts, jalaß õõtsesti kattised õõnpod, mis paljastasid ta pekemata waabaid. Ta habe oli ammu juba meßistunud ja temaft hoowaß lõõhta, mis tunnistaß, et ta weeft ja seebist ei ofanud lugu pidada.

Kõrtu uksе eeß seißis liikumine. Kõik õõrutasid pätt, et paremini näõha.

„Seaft nad tulewad!" hüüti rahwa hulgaft.

Noorpaar wõljus õõrituft. Bruce läraß õõneft ja Retta filmad sõõdelesid õhetawaß näoß. Nende taga sammusid Rodway ja Margarete Foster. Proua Ludlow ja Sidney Foster järgneßid neile.

Kõõ rõõpane meeß filmaß peigmeeft, walbaß teda näõwõõt rahutuß.

„See on tema!" pomißes ta. „Kuulge õõrra," pöördus ta Ludlow' poole, „kaß see meeß wõõtißõõ naiße?"

Bruce waataß sõõbrale küßwalt otsa.

„Kangelane!" hüüdß Rodway. „Ta on sinu asemaß wõõga wõõga kõõrgele, ta oße jumaldaß sind. Ja kui ta kunagi wõõratadß, kui sa langeßid alla, siis tõõhendaß see tema elu lõppu."

„Sellepärast ja mureßed?" imestaß Bruce.

„Palun, ära tohtle mind kui õõrisantißu, waid kui sõõra. Olen patune nagu kõõ inimeßed ja seepärast saan teiste eßimuseßt aru. Luba, et aitaßin Rettaft eemal hoida asju, millßed temale wõõwad tekitada waalu."

„Mißs arwad sa, et mind ümbrißeß saladuß?"

„See ümneß ju tõõgeß. Mida tõõhendaß kummaline wõõlistamine sinu ameßde all? Sind peetaße alaliseß filmaß. Sõõ-päewad lõõßwad siin maja ümber kahßlaßed ißßud. Ka tõõna õõrgneß kõõßle nõõmmele keegi. Ma ei teaß ta oli, kuid kõõ on tema nimekaart nõõl. Wean tõõhta, et seda ameßt praegu uudißhimulißõõl filmißetaße."

„Wõõmaßß küll," lõõrußß Bruce mõõlißõõt.

„Kaß sa kõõßußß kõõnagi mõõda salaliitu? Mõõ anarhist, nihilist wõõ midagi taoliß?"

„Ei, selliste ruumalustega pole ma iialgi tegelenud," waastaß Bruce naeratadeß.

„On ju elu hõõdaohuß? Sa oled õõõõõ ja kartmatu, teen seda. Kuid sa pead ka oma tulewaßele mõõßele mõõ. Sind õõwardaß hõõdaoht waritseß siis ka seda, ja tema on nõõrk, hõõraß olemuß."

„Armaß Ben, olen küllalt tugew, et kaitsta ennaft ja õõißi neid, seda armaßtan. See on tõõß, mida mul on õõßle ütelda."

„On see tõeßi tõõß?"

„Jah. Aga nüüd peame magama heitma. Homme on mõõlemal õõßßi ülesandeid lahendada."

„Head ööd, Robert. Ära unusta, et inimeßus õõßßußß filmaßiße, kuß kaß peab ostuwad paremaß kui üß."

— — — — — — — — — — — —

Wiru põllurahwa suurpidu.

Isamaaline päew ja lõikuspüha õnnestusid hästi. — 70 organisatsiooni lippudega rongikäigus. — Peaministri asetäitja K. Eenpalu kõneles aktusel 7000 kuulajale.

Eilnene Wirumaa isamaaline päew ja lõikuspidu Rakweres pühapäewal, 13. septembril kujunes nii meeleolult kui ka osawõtjate arwult suurpidustuseks ning kõigiti õnnestununa ületas mitmekordselt korraldajate ootused ja lootused. Ilusa ilmaga tuldi kokku kaugematestki Wirumaa nurkadest, kasutades selleks soodustatud sõiduwõimalusi, mis antud raudteel pidustuse ja samal ajal toimuwa põllumajanduslikku näituse puhul. Huwirongidega Tallinnast, Narwast, Rakkest ja Kundast tuli üksi 3000 inimese ümber Rakwerre. Warahommikul haktas aga saabuma linna rahwast ka autodega, omnibustega ja hobustega, räägimata ratturitekarawanidest. Pidustustest wõttis osa ka peaministri asetäitja Kaarel Eenpalu.

Isamaalise päewa pidustused algasid kell 12 ajal Wabaduswäljakult ausamba juurest, kuhu riwistusid organisatsioonid, arwult 70, igaü kaasas oma- wõi rahwuslipp. Rongikäiku asujaid oli 1000 wõi natukene rohkemgi. Pealtwaatajaid oli aga kolmekordselt enam, kes musta massina katsid samba küngast ning piirasid ka lippuderiwi. Saadetuna noorte organisatsioonide esindajaist sammus nüüd koolinõunik H. Linsi kahe rahwarõiwais näitsikuga, kes kandsid pärga, kodutütarde paleeri wahelt orkestri leinawiisi saatel ausamba juure, kus kõneles sütitawate sõnadega, kuidas mälestussammas kehastab meie ajaluugu, millise juurest igaü tähtsamal filmapilguil käime ammutamas uut jõudu ja julgust oma töös kodukaitse, koduüleshituse ja -kaunistamise alal teadlikumiseks. Tänu ja tunnustuse tähisena asetas ta pärja, noorkotkaste rühm kinnitas kooris oma walmisolekut isamaakaitseks, orkester mängis K. Türnpuu laulu „Muru kaswab mulla peale", mida kuulati paljaspäi waikses hardunuses.

Pärjapaneku järgi

hakkas liikuma rongikäik.

Nagu kirew wärwikküllane lint liikus kolmweerand kilomeetri pikkune rongikäik kerges tuules lehwiwate lippudega tiheda inimmassiga palistatud tänawaid mööda, ees Tallinna garnisoni orkester, wahepeal weel neli orkestrit. Organisatsioonide ja rahwuslippude mõjukat pilti muutsid weelgi haarawamaks riwisesinewate maanaiste seltside ja mõnede noorteorganisatsioonide rahwarõiwais naisliikmete grupid.

Peaministri asetäitja saabus kohale täpsalt kell 13, kui rongikäik ja teised peolised olid juhitud rahwaaeda. Peaministri asetäitjat wõtsid rahwamaja wärawate juures wastu peotoimkonna liikmed ja kohalikud kõrgemad wõimukandjad nagu maawalitsuse esimees K. Pajos, Wiru-Järwa prefekt M. Tana, garnisoni ülem kol. Wende, linnapea aset. O. Kalmisto j. t. Terwituse walitsushuhile ütles ka kodutütar, andes limbu lilli. Peaminister juhiti müüd läbi spaleeride peokohale läbi tiheda rahwamassi, keda paigi põliste puie wahele laagendikule oli kogunenud umbes 6000—7000.

Wiiwitamatult algas müüd

lõikuspeo jumalateenistus,

mille pidas piiskoplik wikaar õp. Soomre. Jumalateenistuse lõpul õnnistas ta Wiru põllumehe wiljasaaki, mida tõid õpetaja ette Undla põllupidaja A. Saaga ja Mäetaguse põllumees J. Punisk näguga põlluwiljadest ja ristikunuppudest walmistatud pärjana, mille keskel oli Wirumaa wapp. Silmapilk oli pühalik, liigutaw ja mõjukas.

Aktuse ilmaliku osa algaks oli awamäng orkestrilt ja awasõnad toimkonna esimehelt K. Pajoselt, kes märkis, et Wirumaa põllumees pole waatamata juhwissele põuale, mis wähendas saagilootusi, kaotanud töötahet ja usku endasse, waid tuleb täna lõikuspeole kokku tänulikuna, et siin ütelda tänu ka riigiwanemale ja walitsusele, kes oma otstarbekate korraldustega on aidanud põllumeeste seisukorda kindlustada.

Tugewa aplausi saatel asus müüd kõnetooli peaministri asetäitja Kaarel Eenpalu, kes pidas kolmweerandtunnilise hoogsa ja kaasakiskuwa kõne, millise kokkuwõtte awaldame järgm. nris.

Ühise hümni järgi, kui peaministri asetäitja oli lahkumas kõnetoolist, astusid wastu rahwusrõiwais näitsikud äsja õnnistatud wiljapärjaga ja kaks põllumeest, J. Punisk ning A. Saaga, kellest wiimane pööras peaministri poole lühikese kõnega, milles terwitas peaministrit kui walitsuse juhti ja palus teda anda ka kõikidest armastatud riigiwanem K. Pätsile Wirumaa põllumeeste terwituse. „Hõbedat ja kulda pole Wirumaal mitte", sõnas ta edasi, „kuid selle eest mulda, kuhu wõib põimida oma tööd ja waewa ning armastust. Neisse wiljapeadesse, mida siin Teile üle anname, on kaswanud ka seda armastust, mis teeb kodumulla armsaks. Wirumaa põllumees on walmis oma sirpi ja jalgka wahetama relwaga, et astuda kodumaa kaitseks wälja, kui ta seda wajab ning kutsuma kaasa ka teisigi".

Sõnade kinnitamiseks

ulatas ta pärja peaministrile,

kes uuesti asus kõnetooli ja tänas südamlike sõnadega enda ja riigiwanema nimel, kes ise kui põllumehe rõõmudele ja muredele ja omaagi maalapp asetanud südame ning silmapilgaraid. „Meeleldi tahaks anda pärja, tähendas minister edasi, Wirumaa põllumeestele tagasi. Teil on täna ka näitus ja austate seega üldise tööd. Wõtke see õnnistatud pärg mälestuseks sellest kõigest, kuidas kõigac kõrgem on suhtunud meile, kui suhtume ise tõsiselt töösse. Olgu austatud kõik töökangelased, igaüks oma alal."

Oli

meeleoluline ja südamlik silmapilk,

kui peaminister andis pärja tagasi põllumeestele ja surus nende käsi. Publik aplodeeris tugewasti. Meeleolukohane oli ka järgnew ettekanne Isamaaliidu Tallinna osak. segakoorilt Tallinna garnisoni orkestri saatel. Koor esitas esimesena H. Wisnapuu sõnadele loodud laulu „Maarahwa, talupoega waba maa" ning weel paar pala. Lõppsõna ütles isamaaliidu Wirumaa sekretär, kes tänas kõiki, eesotsas peaministriga. Oma kõne ja ühtlasi ka aktuse lõpetas ta sõnadega: Wirumaa rahwa esimese ja edasisteks traditsioonilisteks jääwa lõikuspüha juhtmõte on lühike, see on igal ajal ja kohal, ka raskema tööga juures igaühel meeles. See mõte on:

„Wiru weri ei wärise."

Ohtul järgnes rahwaaias suurem pidu, millise kawaosa täitsid Tallinna garnisoni orkester ltn. Lukase juhatusel, Isamaaliidu Tallinna osak. segakoor H. Roosma juhatusel, rahwatantsijad, wanu pillimehi nagu P. Liiwandi, näitlejad Lasner ja Nõmmik. Kanti ette episood wabaõhuetrekandest Isamaa, peale selle koori ja orkestri palasid, mis leidsid arwukalt publikult südamliku wastuwõtu, tänu ettekandjate kõrgetasemelisele esitusele.

Malewa laskurklubid wõistlesid.

Rakwere 1. mrlewkonna klubi wõidukas.

Pühapäeval, 13. sept. peeti Rakwere Palermo laskerajal Wiru maleva laskurklubidewahelised wõistlused, millisest wõtsid osa Rakwere, W.-Maarja ja Jõhwi klubid, 3 õppepiirkonnast üksikuid laskureid. Wõisteldi täis- ja wäikekaliibrilisest püssidest ning püstolitest laskmises, wõitjaks tuli Rakwere 1. malewk. klubi, individuaalselt saawutasid esikohti ka teiste klubide laskurid.

Püstolitest punktilaskmise wõitis Rakwere 1. malewk. klubi 605 silmaga (5 parema kogusumma, laskis 6), teiseks W.-Maarja kl. — 536 ja kolmas Jõhwi kl. — 527. Individuaalselt oli parem J. Henno 130 j., teine A. Tiimus 125, kolmas J. Hermann 122 (kõik Rkw.). Püstolist duell-laskmisel tuli esikohale jällegi Rakwere klubi, saawutades 77 tab. ja 660 silma, teiseks sama tabamuste arwuga, kuid 642 silmaga W.-Maarja kl., 3. Jõhwi — 59 tab. Üksikwõistlejaist oli parim Julius Söödi (Rkw.), kes saawutas 19 tabamust ja 168 j., teiseks E. Rannik (Jõhwi) 18 tab 153 silma, 3. Roland Kaber 18 tab. 147 silma.

Wäikekaliibrilisest püssist laskmise wõitis Rakwere 1. mlwk. kl. 1291 j., teine W.-Maarja kl. — 1235, kolmas Jõhwi — 1208. Individuaalselt parem oli J. Henno (Rkw.) 272 j., teine Rud. Pehka (Kunda) 270, kolmandaks Ed. Mälgi 263 j.

Täiskaliibrilisest püssidest laskmises küttide klassis saawutas wõidu Rakwere 1195 silmaga, teine — Wäike-Maarja 1171 silmaga, kolmas Jõhwi — 1051 j. Parimaks laskuriks osutus Rud. Pehka (Kunda) 264 j., 2. E. Waher 245 j., 3. H. Reinmets 245 j.

Kõrgem sõjakool 15-aastane.

Seni lastud wälja kuus lendu kõrgema haridusega kindralstaabi ohwitsere.

12. septembril meie kõrgem sõjakool pühitses oma 15. aastapäewa. Olles asutatud 1921. aastal tolleaegse nime all „Kindralstaabi kursused", on ta nanim kõrgem sõjaline õppeasutis Balti riikides, kaasa arwatud ka Soome.

Wabadussõja mõõdudes kerkis kohe üles ohwitserkonna teadmiste täiendamise küsimus wastawalt rahuaja nõuetele. Selleks asutati wastawad ohwitseride täienduskursused. Samal ajal kerkis ka päewakorrale ohwitseride ettewalmistamine teenistuseks kindralstaabi ohwitseride kohtadel. Pärast mitmesuguseid kaalutlusi otsustati asutada selleks kõrgem sõjakool.

Õppejõudude küsimusest esialaselt saadi üle wööraste õppejõudude paltamise teel Eestisse emigreerunud endise wene Nikolai kindralstaabi akadeemia ja teiste wene kõrgemate sõjaliste õppeasutiste endiste õppejõudude hulgast. Kõrgema sõjakooli esimeseks ülemaks oli kolonel N. Reek.

Ajajookul, sedawõrd, kuidas kindralstaabi kursused, mis 18. augustil 1925. aastal nimetati ümber kõrgemaks sõjakooliks, lasid wälja kõrgema sõtalise haridusega ohwitsere, õppejõudude küsimus lahenes. Endistest kõrgema sõjakooli kaswandikudest wõrsusid oma õppejõud ja järk-järgult wabanesid wõõrad. Alates 1926. a. on kõrgemas sõjakoolis kõik õppetöö eranditult eesti keeles ja meie oma õppejõudude juhatusel. Nende hulgas esineb ka rida Tartu ülikooli professoreid, üldainete alal.

Kuni käesoleva ajani kõrgem sõjakool on lasknud wälja kokku kuus lendu ohwitsere. Peale meie oma ohwitseride Eesti kõrgema sõjakooli on lõpetanud kolm soome ja kaks läti ohwitseri.

Riigiwanem ja kaitsewägede ülemjuhataja juubeliaktusel.

Kõrgema sõjakooli 15-da aastapäewa puhul korraldati laupäewal ohwitseride keskkogu ruumides juubeliaktus, millest wõttis osa rohkel arwul ohwitsere ja praegu lõpetamisel olew 7-s lend. Aktusele olid ilmunud ka kõrgemad kaitsewäelased kindral P. Lille, kaitsewägede staabiülema kindr. N. Reeki, sõjanõukogu liikmete ja teistega.

Wabariigi walitsuse liikmeist wõtsid aktusest osa haridusminister A. Jaakson, teedeminister O. Sternbeck ja kohtuminister J. Müller. Tallinna linnapea kindral J. Soots jne.

Kell 3 saabus aktusele kaitsewägede ülemjuhataja kindral J. Laidoner. Weidi hiljem saabus riigiwanem K. Päts.

Aktuse awas kõrgema sõjakooli ülem kol. A. Kasekamp. Selle järele pidas lühikese terwitusõne riigiwanem K. Päts, millele järgnes hümn. Kindral J. Laidoner esines pikema kõnega kõrgema sõjakooli ülesannetest ja sihtidest, selgitades ühtlasi kõrgema sõjakooli tähtsust meie kaitsewäe arengus ja elus.

Kindral J. Soots oma kõnes andis ülewaate kooli asutamispäewist ja neist raskustest, millega tuli wõidelda kõrgema sõjakooli loomisel.

Suuremaid wõite klassiloteriil.

Ründajad taewast.
Wene suurtel õhumanöwritel demonstreeriti massiliselt langewarjuhüppeid, nagu teatasime ühes eelmises lehes. Siin ühtlasi ka pilt sellest suurest ründajate taewast alla sadamisest. Alla hüppas tuhandeid mehi ühes relwadega.

Kõik suuremad wõidud, mis wõeti wälja klassiloterii loosimisel neljapäewal, reedel ja laupäewal, awaldame siin täielikult. Number tähendab piletiraamatu numbrit, kuna tähed näitawad piletiraamatus wõitnud pileti wärwi: s. — sinine, r. — roheline, k. — kollane, p. — punane.

1000-kroonised wõidud.
17962 k., 19269 k., 35663 r., 36073 r.

500-kroonised wõidud.
7182 p., 8138 k., 29881 p., 44230 r., 17968 k., 22306 p., 7352 p., 8371 k., 16705 p., 25509 s.

100-kroonised wõidud.
1084 k., 5145 s., 9129 p., 13165 r., 15344 s., 20695 p., 21157 r., 25479 r., 28330 k., 31889 s., 33311 r., 40503 s., 43445 p.
761 p., 3176 k., 6219 r., 10337 s., 10892 r., 12265 k., 30882 s., 31482 s., 32450 k., 32836 s., 34640 p., 35944 p., 36664 r., 37357 k., 40090 p., 42424 s., 46323 r.
743 k., 6298 k., 17433 s., 7034 k., 10193 k., 16566 r., 18616 s., 22727 p., 24286 s., 25290 s., 27043 k., 32691 k., 32382 p., 36285 p. 40081 r., 41197 r., 41617 k., 43973 k.

30-kroonised wõidud.
123 r., 1000 r., 1227 s., 1470 p., 2581 s, 2909 s., 3683 r, 4206 r., 4667 r., 7256 k., 7907 r., 8094 s., 8214 k., 8555 p., 8733 k., 8810 k., 8963 k., 9379 s., 9904 r., 10899 s., 10931 s., 11333 s., 13452 s., 14034 s., 14389 r., 14578 r., 15377 s., 16790 s., 17439 s., 17822 r., 18204 p., 18794 s., 19048 k., 19255 r., 19283 p., 20389 s., 20668 p., 20918 k., 22024 k., 22355 p., 23712 r., 25164 s., 25221 s., 25475 r., 25775 s., 26226 k., 26260 r., 26587 s., 26860 r., 29223 p., 31140 r., 31163 p., 32716 p., 33780 p., 34362 r., 35040 r., 35442 s., 36606 s., 36763 p., 37504 p., 39283 s., 39600 k., 39761 p., 40816 k., 41613 k., 42605 p., 43588 s., 43777 k., 44227 p.
260 p., 2579 s., 3128 r., 3752 s., 4331 r., 4833 r., 4855 s., 5711 s., 5512 p., 6099 k., 6267 s., 6450 s., 8353 p., 9258 s., 11598 p., 11964 p., 13316 k., 14890 k., 15050 s., 15638 r., 16037 r., 16222 r., 16562 r., 16570 p., 16999 p., 20228 s., 20547 r., 21305 k., 21886 p., 22345 r., 23098 k., 23534 s., 23768 k., 24116 r., 24125 r., 24526 s., 25157 p., 26171 r., 26582 s., 29328 k., 30022 s., 30438 r., 30969 s., 31288 k., 32878 k., 33358 s., 34481 r., 34953 r., 35470 r., 363121 r., 36371 s., 36925 r., 37584 r., 39230 s., 40822 s., 41030 p., 41682 k., 42350 s., 43285 k., 43306 r., 44700 s.
583 k., 758 r., 1341 s., 1561 k., 1929 r., 1670 s., 2088 s., 3281 r., 4098 k., 4227 r., 4304 k., 4453 s., 6399 s., 6755 r., 6802 s., 7180 p., 7905 s., 8539 k., 11700 r., 11840 k., 12555 s., 13419 s., 15131 p., 15288 p., 16094 p., 16411 s., 16455 r., 17156 r., 17363 k., 18856 s., 19501 k., 19982 k., 21017 r., 22270 r., 24209 p., 26981 r., 27055 s., 28511 k., 29782 p., 30011 k., 30028 s., 30844 s., 30956 r., 30992 s., 31377 k., 31601 p., 31914 s., 31941 r., 35653 k., 35888 r., 36415 r., 38517 s., 3947 p., 44114 s., 42874 p., 43612 p., 44382 s., 44507 k., 44836 s.

ÜENÜ spordiwõistlus Tamsalus.

ÜENÜ 36. ringkonna wõistlused kergejõustikus toimusid Tamsalu spordiwäljal kohaliku ÜENÜ osak. korraldusel. Waatamata ilusale ilmale oli ilmunud osawõtjaid ainult Saksi ja Naistewälja-Nõmmküla osakondadest. Tagajärjed, waatamata pinewale wõistlusele eiikoha pärast Tamsalu ja Saksi osak. wahel, kujunesid üsna kestpärasteks. Üige algelist mängu näidati ka wõrkpallimõistlusil, millest päewa favoriidid Tamsalu ja Saksi kumbki 2 meeskonnaga wõtsid osa.

Meeste kl. tehnilised tagajärjed: 100 m. jooks: 1. G. Wäät (S.) 13,0 s., 2. E. Tamjärw (N.-N.) 13,5 s. 800 m.: A. Metsmaa (S.) 2.20,9 m., 2. E. Trofs (P.) 2.21,0 m. 3000 m.: 1. E. Trofs (P.) 10,23,5 m., 2. Piir (T.) 10.50,2. Kaugus: 1. E. Tamjärw (N.-N.) 5,47 m., 2. F. Undeküll (T.) 5.29 m. Kõrgus: 1. E. Tamjärw (N.-N.) 1.53 (wäljaspool wõistlust 1.58 m.), 2. F. Undeküll (T.) 1.53 m. Teiwas: 1. F. Undeküll (T.) 2.80 m., 2. O. Wetka (S.) 2.70. Kuul: 1. E. Tamjärw (N.-N.) 10.90 m., 2. R. Traks (S.) 10.00 m. Ketas: 1. E. Tamjärw (N.-N.) 30.82 m., 2. H. Riska (S.) 30.51 m. Oda: R. Traks (S.) 46.50, 2. E. Tamjärw (N.-N.) 42.00 m. Teatejooks 400+300+200+100 m.: 1. Saksi 1. meesk. koosseisus: Metsmaa, Traks, Wetka, Riska 2.32,8 min.

Noorte kl.: 60 m.: 1. R. Alberg (T.) 9.1,5 s.; kaugus: 1. R. Alberg (T.) 4,15 m.; 1000 m.: 1. Uustalu (S.) 3.18,6 m.

Wõrkpallis: 1. Tamsalu 1., 2. Tamsalu 2., 3. Saksi 1.

Koos wõrkpalli tagajärgedega saawutasid punkte: 1. Tamsalu — 118 p., 2. Saksi — 113 p., 3. Naistewälja-Nõmküla — 54 p.

Haigla juhataja õppekäigule.

Esmaspäeval, 14. sept. sõitis kahenädalaliisele õppereisule Rakwere linnahaigla juhataja dr. W. Hunk. Selle aja jooksul tutwub ta Tartu ülikooli kliinikutes, samuti ka Tallinnas arstiteaduse alal tarwitusele wõetud uuendusega, et saadud kogemusi edukalt kasutada ka Rakwere linnahaiglas. Tema äraolekul täidab haigla juhataja kohuseid dr. Peterson, kirurgi ülesandeid linnaarst dr. E. Sild.

Wenelane peksis kogu perekonna läbi.

Reedel kurtis politseile Narwa t. 14 elunew Jüri Amon, 77 a. wana, et tema saanud oma hoowil peksta ühelt wenelaselt, kelle eesnimi Iwan wõi Aleksander. Wenelane lõõnud tal kepiga lõua lõhki, millise wigastuse pärast ta läinud arsti juures abi saamas.

Amoni ja ta naise juures elawat kaasüürilisena keegi worem naisterahwas, kes hüljanud wenelase lähenemiskatsed. Selleest wihastunud „Iwan" ja läinud hoowil kallale naisterahwale. Amoni naine läinud appi, kuid saanud ise peksta. Kui Jüri Amon läinud omakorda naisperet kaitsma, tulnud wenelane ka temaleegi kallale.

Rakwere Laulumeeste Seltsi

meeskoori järjekordne lauluharjutus on teistpäeval, 15. kp., seniselt esmaspäewa asemel. Samal ajal toimub ka weel uute laulujate registreerimine.

Õpetaja Pallon lahkub Rakwerest.

Rakwere Kolmainu kog. õpetaja dr. Egon Pallon teatas pühapäeval koguduselle, et ta lahkub 1. nowembrist oma kohalt. Sama otsust kinnitas ta ka piiskoplikule wikaarile õp. Soomrele, kes Rakweres rahwuspäewal käies käis ka dr. Palloni juures. Dr. Pallon on Rakweres õpetajaks olnud 15 aastat ja kuuldawasti siirduwat ta Saksamaale, kus saawat õpetaja koha.

Kuidas Rakweres lahendatakse nue õpetaja küsimus, on weel selgumata, kuna nõukogul ja juhatusel pole weel kindlat kawa.

Linna aruanne kinnitati.

Wiimasel linnawolikogu koosolekul wõeti wastu linna möödunud majandusaasta aruanne ja esitati siseministeeriumile. Nagu nüüd ministeeriumist teatatakse, on aruanne kinnitatud. Kinnitatud on ka wolikogu otsused peale nende, mis wajawad ministri erikinnitamist.

Murdwargus Rakweres.

Öösl wastu esmaspäewa pandi toime Rakweres jällegi murdwargus. Purustati Aleksandri t. 25 asuwas majas Ed. Rammurluse korteri rõdu ukse klaas ja awati tekkinud augu kaudu uks. Ära wiidi jalgratas ning õmblusmasin.

Tenniskluhi meisterwõistlused lõppesid.

Kella-wiie-tee peetakse 20. septembril.

Rakwere tenniskluhi omawahelised meisterwõistlused, mis kestsid pikemat aega, jõudsid neil päewil lõpule. Wõistlusest A kl. wõttis osa kümme mängijad, mängiti turniirisüsteemis, kus iga osawõtjal tuli teha 9 mängu. B kl. jäi wõistlus osawõtjate puudusel ära, olgugi, et oli ka auhindki pandud wälja. A klassis meesüksikmängus tuli wõitjaks Uku Kruusimägi noorim mängija nii elu- kui mänguaastaitt, kes saawutas 9 punkti, seega wõitis kõik wastased. Teiseks jäi W. Põiklik 6 p., kolmandaks A. Werder 5 p., neljandaks J. Schnering ja wiiendaks Hoffmann.

Tuhlilt esimes algajatest mängijatest Ilmar Walter. Kuigi ta mängudes ei saawutanud wõidupunkte, suutis ta siiski üksikuid sõltsidki tugewamatelt mängijatelt endale kiskuda. Tulewikus wõib J. Walterist loota palljugi.

Meespaarismängudes esines 4 paari. Wõitjaks tuli siin paar K. ja U. Kruusimägi, kes finaalis saawutasid wõidu Werder-Hoffmanni üle.

Üksikmängu wõitja — klubi meister U. Kruusimägi omandas Wirumaa ühispanga poolt wäljapandud rändauhinna, mida tuleb jäädawaks omandamiseks kaitsta 3 a. järjest wõi wiis aastat waheldumisi.

Paarismängus oli wõitjaile ühekordseid auhindu.

Tenniskluhi kella-wiie-tee

peetakse pühapäeval, 20 sept. „Du Nordi" allkorra saalis. Kutsed saadawad kluhi liigetelt.

Poisid näppasid rediküli.

Rakwere näitusel sooritasid 4 alla kümneaastast poisikest warguse, näpates ära kellegi daami rediküli 30 kr. rahaga. Tühja rediküli wiskasid nad maha, see toimetati leiuhõiroosse. Politsei poolt selgitati näpumehed ja saadi ka suurem osa raha kätte, wähema osa olid nad mainustusteks ära kulutanud.

Liiklemisõnnetus Jõhwi lähedal.

Pühapäewa õhtul kella 8 ajal juhtus liiklemisõnnetus Tallinna — Narwa maanteel, mõni kilomeeter Jõhwist Narwa poole. Rakwere elanikul J. Schneringul rühjenes sõidul ratta kumm järsku, mistõttu sõiduk hakkas raputama. Seetõttu lendas tagaistmelt kaasjõitja Karin Behse, 21 a. wana, kes sai tõsisemalt wigastada. Tal on murdunud wasak käeluu, peale selle on peaaju põrutus. Behse toimetati rongiga Rakwerre ja paigutati siin haiglasse.

Korealased ihkawad iseseiswust. Mitmetes Jaapani osades on wangistatud korealasi, keda kahtlustatakse jaapaniwastases wandenõus. Korealased olewat kawatsenud alustada kampaaniat Korea iseseiswuse saawutamiseks. Wangistatute arw tõuseb üle 100.

1500 sõdurit Palestiinasse.

GTA. London, 12. septembril. Palestiinasse saadetawad uued täienduswäed asusid täna Southamptonist laewaga teele. Suurem osa Wähale maale minewaid sõdureid on noored, kuid oli näha ka wanemaid mehi, kes on osa wõtnud maailmasõjast. Kõik sõdurid asusid teele rõõmsa meelega, lauldes wanu sõjalaule. Seekordne wäesaadetis koosneb 1500 mehest.

Pilt kujutab sõdurite kaitsesüstimist Aldershoti garnisonis enne teel asumist.

Põlewkiwikaewuritel tõsteti osaliselt palka.

Töötülide lahendamise komisjon pidas koosoleku, kus arutati riigi põlewkiwitööstuse tööliste palgaasja. Komisjon otsustas riigi põlewkiwikaewandustes kõwa kihi kaewurite palka weel tõsta 2 protsendi wõrra, wõrreldes eelmise komisjoni otsusega. Teiste riigi põlewkiwitööstuse tööliste palgaad otsustati aga jätta niisuguseks, nagu need on wälja töötatud eelmise komisjoni otsusega.

Holland rõõmustab kihlustest

Kogu Holland awaldab oma rõõmu troonipärijanna Juliana kihluse ja peatseite pulmade puhul. Kõik linnad ning ka alewikud ja külad on lipuehtes ja tänawail soowiwad wastutulijad üksteisele

Printsess Juliana on sündinud 9. aprillil 1909. a. ja ta peigmees, prints Bernhard-Leopold von Lippe-Bisterfeldt — 29. juunil 1911. a., seega on pruut 2 aasta wõrra peigmehest wanem. Prints Bernhard on Preisi armee majori Bernhard-Kasimir von Lippe-Detmoldi poeg, ta on õigusteaduse üliõpilane ja elas seni koos oma wennaga Berliinis wäikeses tagasihoidlikus korteris. Ta on pika kaswuga, tõmmuwerline, kannab prille ja on kiraliseks autosportlaseks.

Saksamaa õhutab sõda.

Inglise ajalehtede arwamisi Nürnbergi kongressil peetud könede kohta.

Inglismaal jälgitakse suure huwiga Saksa rahwussotsialistliku erakonna kongressi Nürnbergis. Kõik kongressil peetud köned äratawad suurt tähelepanu Londonis. „Daily Telegraph" kirjutab: Hitleri ja Göbbelsi köned on üllatanud ja hämmastanud Euroopa poliitilisi ringkondi. Et Saksamaale ei meeldi bolshewism, nagu see ka meile ei meeldi, sellega ei saa weel õigustada könesid, millede eesmärgiks olewat õhutada sõjatuld Euroopa mandril ja ühendada fashistlikke riike ristisõjaks jõu wastu, millest Saksamaal ei ole midagi karta.

Hitleri köne noorsoole.

Rahwussotsialistliku noorsoo ees könet pidades Hitler ütles: Saksamaal on suur tulewik. Meie oleme harjunud wõitlema. Mina ei wärise, kui tuleb otsustamise tund. Kui see tund kunagi peaks lööma, siis teie seisate minu kõrwal ja hoiate kõrgel meie lippu. Meie wastane wõib meile kallale tungida oma Nõukogude embleemi all, kuid meie wõidame jälle rahwussotsialistliku embleemi all.

„Saksamaa ei karda kedagi".

Nürnbergis rahwussotsialistliku erakonna juhtidele peetud könes Hitler ütles mun seas: Täna on Saksa rahwas jälle muutunud kindlaks ja mehelikuks. Kui meie wana waenlane peaks katsuma meile kallale tungida, siis ta weendub, et Saksamaa ei ole selleks kohane maa-ala.

Meie tahame korraldada oma riiki oma endi tahte järele, mitte aga juutide-enamlaste programmi kohaselt. Saksa riik on praegu oma esimeses wooruses, ta kaswab aga sajandite jooksul ja muutub tugewaks ja wõimsaks. Saksamaa on ennast leidnud, ja ei karda kedagi. Kui Saksamaa täidab oma ülesandeid, siis Jumal ei jäta teda, lõpetas Hitler.

Köneldes rahwussotsialistlike naiste koosolekul, Hitler puudutas mun seas naiste üheõiguslise küsimust. Ta ütles, et ema, kes on ümbritsetud seitsmest terwest lapsest, teeb igawiku seisukohalt rohkem rahwa heaks, kui wõiks seda teha kuulsaim naisjurist.

Saksa-Wene pinewus.

Rahwussotsialistid on algusest peale olnud enamlusega nugadel.

See ei jätnud oma mõju awaldamata Saksa-Wene wahekordadele. Juba mitu aastat on nende kahe riigi suhted olnud õige pinewad. Kummagi maa ajalehtedes keskab teraw sõnasõda ja kumbki asjaolistest näeb teises oma kardetawat wastast.

Nüüd on aga Saksa-Wene suhtes leidnud ajest sündmused, mis tõstawad Saksa-Wene probleemi kõigi teiste küsimuste kõrwal esirinda, tõmmates sellele kogu maailma tähelepanu.

Äsjased siiudistuskõned Nürnbergis ei olnud määratud sisepoliitiliseks otstarbeks, sest enamlus Saksamaal on juba likwideeritud. Nende esinemiste eesmärgid wõiwad olla waid wälispoliitilised.

Kas tahab siis Saksamaa Wenega sõdima minna, et ta kutsub kogu maailma Moskwa wastu ühinema? Waewalt seda on karta. Sõnadest sõjani on palju maad. Hoopis tõenäolisem on, et Berlin selle ristisõja wäljakuulutamisega tahtis saawutada üksnes teatawat wälispoliitilist effekti ja wõtta sellest endale kaju.

Waewalt aga Moskwa jätab talle Nürnbergis heidetud kinda ülles wõtmata. Nende kahe suurriigi tüli tõotab sellega tulewikus omandada weelgi teravama kuju. Wähemate, eriti nende kahe suurriigi wahel asuwate wäikeriikide huwides on nüüd walwel olla, et see suurte tüli neid kaasa ei kisuks.

ETA. Nürnberg, 13. septembril. Rahwussotsialistliku erakonna kongressi puhul toimus täna siin suur paraad, millest wõttis osa 75.000 rünnakrühmlast, 20.000 mustkaartlast, 10.500 rahwussotsialistliku autokorpuse liiget ja 2600 lendurit. Kantsler Hitler esines paraadil suure könega, milles rõhutas Saksamaa rahutahtlikust.

Itaalia kõwendab sõjajõude.

ETA. Rooma, 12. septembril. (Reuter) Itaalia asub oma sõjawäelisi ettewalmistusi kõwendama. Mussolini teatas walitsusele, et tarwis on tõsta sõjawäelist ettewalmistust „rahwusvahelise seisukorra nõuete kohaselt". Selleks määratakse erisummad. Need ettewalmistused tulewad kindlaks määratud aja jooksul lõpule wiia. Mussolini toonitas, et autarkia toorainete suhtes on juba andnud märkimiswäärseid tulemusi, iseäranis sõjawäe tarwiduste rahuldamiseks. Seda poliitikat tuleb jatkata ärmise energiaga, ütles Mussolini.

ETA. Rooma, 12. septembril. Itaalia walitsus otsustas pidada rahuaegse sõjawäena Abessiinias 105000 meest. See wägi peab koosnema 40.000 itaallasest, 40.000 Aritrea ja Abessiinia askaarist ja 25.000 Somaali dubatist.

Meri nõuab ohwreid.

Tormisel merel kalastamisel hukkus Läänemaal, Rickholdi walla Spithami küla elanik Johannes Hallmann, 44 a. wana. Waatamata merel walitsewale tugewale tormile, oli Hallmann ühes oma naisega läinud merele kalawõrke tühjendama. Laimetus aga oli niiwõrd tugew, et mõlemad paadisõitjad paisati merre. Kaldalt märgati õnnetust ja läideti paadiga õnnetuskohale. Hallmanni naist läks korda päästa, mees aga oli juba põhja wajunud. Tema laip leiti hiljem.

Riigiwanem awab tehnikainstituudi.

Tallinna tehnikainstituudi pidulik awamine, millest osa on lubanud wõtta ka riigiwanem K. Päts, toimub teisipäewal, 15. septembril kell ½12 päewal Kopli, tehnikainstituudi peahoones.

Awaaktus algab waimuliku talitusega. Rektori awafõnadele järgneb instituudi awamine riigiwanema poolt ning aktusekõne ühelt instituudi õppejõult.

Peale teerituste toimub pidulik immatrikulatsioon — esimeste üliõpilaste wastuwõtmine tehnikainstituuti.

Saksas üle miljoni töötu. Ametlike andmete järgi wähenes töötatõõliste arw augustikuu jooksul umbes 72.000 tõõlise wõrra; seädes püsima 1.098.000 töötule.

Ikka Madridile lähemale . . .

12. sept. operatsioonides walitsuswastased jõudsid 10 miili wõrra lähemale Madridile. Wõitlustes lasti alla 10 Madridi walitsuse lennukit.

Sam Sebastianist teatati 12. sept. et kõik ärid seisawad militsionäride kontrolli all. Kaubad on rekwireeritud. Kaupmehed on kohustatud iga kolme päewa tagant maksma raha panka. Pank saadab raha edasi Bilbaosse. Anarhistid ilmutawad jälle aktiiwsust.

Madridis rüüstati Portugali saatkond.

Portugali suursaatkonnas Madridis on olnud tõsine wahejuhtum. Köneldakse, et Madridi walitsuse militsionäärid tungisid saatkonda. Saatkonna ametnik, hispaanlane, kes tahtis neid takistada, olewat wangistatud ja ära wiidud. Arwatakse, et ta on maha lastud. Militsionäärid olewat tunginud saatkonna ametiruumidesse, siiudates nende sisustuse.

Anarhistid lasksid maha 27 pantwangi.

Pärast seda, kui oli teatawaks saanud, et anarhistid on Puigcerdas maha lasknud 27 pantwangi, on Prantsuse-Hispaania piiril tarwitusele wõetud walje abinõusid, et takistada Hispaania anarhistide ületulekut Prantsuse piinale. Prantsuse elanike ärewus selle massilise taymise pärast on nii suur, et kardetakse wahejuhtumeid juhul, kui Hispaania anarhistid astuwad Prantsuse piinale.

Madridis 50 wälismaa lenduritt.

„Times'i" erikirjasaatja teatab, et Madridi walitsuse õhujõud on kõwenenud 50 wälismaa lenduri wõrra, kellede hulgas on kolm inglast ja üle 20 prantslase.

Mõne reaga.

Laps sai Roelas omnibuse all surma. Reede õhtupoolikul jõi Tartumaal Roela wallamaja läheduses Tartu—Mustwee—Lohusuu omnibuse alla Adra talus asuwa kaupluse omaniku A. Treialt 4-aastane poeg Aadu ja sai surma. Laps oli auto ette jooksnud rahwa hulgast, kes seisid kaupluse ees.

Raine uppus Tallinna sadamas. Tallinna sadamas leiti kundmata naise laip öö wastu laupäewa sadamabasseinist nr. 2, tollimaja ees. Dokumente ega wägiwalla tunnuseid uppunu juures ei leitud ja tema isik on seni kindlaks teemata.

Tartumaal põles talu. Tartumaal, Saare wallas Wawamõisa asunduses süttis reede õhtul kella 10 paiku põlema Woldemar Selgisele kuuluwa talu ühe katuse all olewad tall, ait ja wankrikuur. Hoone põles maani maha.

Omanik hindab põlenud hoone wäärtust 1166 krooni. Kindlustatud oli maja 400 krooni eest. Tuli arwatakse algust saanud olewat siiitamisest.

Kuiwastu kordoni piiriwalwurite poolt leiti Wõlkin rannast tundmatu meesterahwa laip. Laibal oli selljas tumesinine willasest riidest ülikond ja halas säärsaapad. Laiba juurest mingeid isikutõendawaid dokumente ei leitud. Laip on wees seisnud umbes paar nädalat.

„Püha liit" Moskwa wastu.

Nürnbergis rahwussotsialistliku erakonna kongressil esinesid dr. Göbbels ja Rosenberg suurte enamluswastaste könedega, mis jätsid siigawa mulje kõigile Nürnbergis wiibiwatele wälisriikide esindajatele. Mõlemad könelejad identifitseerisid juutlust enamlusega. Nad tungisid ärmise ägedusega kallale Moskwa walitsusele, millega Saksamaa peab weel ülal diplomaatlikke suhteid.

Wälismaalased, kes wiibiwad kongressil, esitawad endile küsimuse, miskugused wõiwad küll olla selle, enamluse wastu sihitud sõjakuulutuse politiitlised tagajärjed. Liigub kuuldus, et Saksamaa kawatseb katkestada wõi vrewotseerida diplomaatlikke suhete katkestamisi Moskwaga. Kuuldawasti Hitler ise wõtab sõna samel teemal kongressi lõppkoosolekul. Ta kawatsewat esineda ettepanekuga, et kõik Euroopa riigid ühinecksid uueks „pühaks liidaks" Moskwa wastu. Moskwa tahetawat eraldada muust Euroopast poliitilise ja moraalse karanteeni loomisega.

Kolonel M. Ekström Eestis.

Praegu wiibib Eestis joonlane kolonel M. Ekström, tes wõttis osa Eesti wabadussõjast Soome wabatahtlikude ienanimelise patalioni ülemana.

Kolonel M. Ekström elab praegu alatiselt Soomes. Just ta müüd tuli Eestisse külastama wabadussõjaaegseid la Hinentwälju. Tallinna jõudus ta neljapäewal ning sõitis kohe autol Narwa poole. Reedese päewa weetis kol. M. Ekström Narwas, jõudes õhtu laupäewaks Tallinna tagasi.

Kell 12 päewal külastas ta kaitsewäegede ülemjuhatajat kindral J. Laidoneri, oma wabadussõjaaegset kõrgemat ülemust.

Pühade tõttu **jäävad suletuks 17. ja 18. sept. s. a.**

järgmised ärid:

R. Hasan, valmisriieteäri, Tallinna tän. 25.
Jnglis valmisriiete äri, Tallinna tän. 20.
Soome valmisriiete äri, Tallinna tän. 19.
F-a „Kofkin", valmisriiete äri Tallinna t. 18.
L. Blumenoff, Tallinna tän. 36.
M. Blechmann, jalanõude äri, Tallinna t. 34.
S. Feimann, nahakauplus, Tallinna tän. 30.
Nahakauplus, „Virumaa" Laada tän. 1.
Jalanõude äri „Gloria" Tallinna tän. 28.
A. Grassmann, jalanõude äri Tallinna t. 21.
S. Šermann, klaas- ja kivinõude äri Tallinna tän. 19
A. Zlaff, moe- ja puduäri Tallinna tän. 7.
S. Firk toornaha ladu, Laada tän. 5.
P. Taich, toornaha ladu Vaksali tän. 22.
L. Safro, kullasepa äri Tallinna tän. 30.
A. Zuckermann, uus mütsi ja pudukauplus Lai t. 24.

Sõidan ära
2 nädalaks.
Dr. W. Huik
Pikk 13.

Müüa
2 ilusat **kummipuud** 2 mtr., võsudega, üks 5 kr., teine 4 kr. Prii tän. 4. Tomingas.

20. sept. vabaneb
wäike korter,
tuba ja köök. Vaksali tän. 6' Küsida majaomanikult.

Kunda-Meilla Maanaiste Seltsi asjade loterii väljavõtmata võidud: Väärtus kuni 25 snt.: 18, 21, 22, 24, 27, 32, 35, 36, 39, 40, 42, 50, 55, 57, 64, 67, 78, 98, 101, 104. 120, 138, 144. 147, 148, 156, 157, 158, 160, 161, 165. 166, 169, 173, 174, 176, 181, 182, 188, 196, 197, 225, 227, 228, 234. 235, 240. Väärtus 25—50 snt: 10, 12, 16, 17, 44, 45, 46, 47, 99. 123 Väärtus 50 s. — 1 kr.: 5, 9, 107. Väärtus Kr. 3.—: 11.

Põhja paberi ja puupapi vabrikute a-ü. (tselluloose)
ostab
metsatükke
ajakohase hinnaga ja kohemaksetava raha eest.
Lähemaid teateid annavad vabriku esitaja härra Kügler Sondas telefon 20 ja praaker Rakveres, Narva t. 1, tel. 162.

Kadunud
14. skp. hom, **noor hundikoera kutsikas** Pikal tänaval kirikurajoonis. Leidjat palun vaevatasu eest ära tuua Pikk t. 26 mööblit. „Kasulik". Omandamise eest hoiatan.

Magneetode, dünaamode ja affude parandus.
Ins. L. Valdmann
Tööstuse t. 5 tel. 72, Rakveres,

Vaja
wilunud töölisi
ja õpilasi.
Mööblitööstus „Kasulik", Pikk tän. 26.

Noor neiu
soovib kohta.
Keedab iseseisvalt ja on majapidamises vilunud. Teat. palun slt. „Iseseisvalt" all.

Noor lüpsilehm
müüa. Rägavere tee 28.

Härrad rätsepad!
Palun võimaldage tööd vilunud püksitegijale. Töö korralik. Narva t. № 4. P. S.

Müüa talu
1 klm. linna piirist, suurus 22,5 ha. Krundil uued hooned ja noor palgimets. Teateid Rakvere, Saue t 14, hoovi majast.

Wajatakse tohe
tublit
SULAST.
Küsida slt. ehk telef. Porkuni 5.

Rätsepatöötuppa vajatakse vilunud
meestöölist
(võib ka poolõppinud olla).
Pikk tän. 60.

Kaasüüriline,
naisterahvas, leiab korteri
Balti tn. nr. 12.

Tuba
äraanda ühes vanni kasutamisega. Vabaduse 12—1.
Hanson.

Soovin osta pruugitud
hobuserehepeksumasinat rossvärgiga.
Teatada ühes hinnaga slt. № 50.

Põllupidajad!
Ostame kõrgema päevahinnaga
nisu, rukist, kaeru, otri ja herneid.
Viru Majandusühing.
Peakauplus ja laod Rakveres, Lai tn. 19, tel. 86.
Koloniaalkauplus **Tallinna tn. 24.**
Osakonnad V.-Jaagupis, tel. 15, Kabalas, tel. 14 ja Kadilas.

J. KINGO
mööbli- ja peeglitööstus „KASULIK"
Rakveres, Pikk tän. 26.
Kodukaunistamiseks pakume rikkalikus valikus **igasuguseid mööbleid.**
Hea materjal, korralik töö, maitsekas välimus ja soodsad hinnad.
Uutes avaramates ruumides täiendatud sisseseadega on meil võimalik rahuldada ka nõudlikumate tarvitajate soove.

Virumaa Ühispank
Rakveres, omas majas, Tallinna tän. 18-a. Telefon 2-36.
Ühispank toimetab kõiki pangaoperatsioone.
Teraslaekad (seifid) välja üürida.
Panga juures asub E. O. ja Ü. A. Kindlustus-A/S.
„O M A" peaesindus.

Katusetõrvavabrik
„Eestitõrv"
Kontor Tallinn, Müürivahe tn. 29, tel. 464-62.
Lakk-okaspuu katusetõrva ei pleegi päike ega pese maha vihm, teeb papi painduvaks ja vastupidavaks tuultele.
Meie tööstuse katusetõrv on paljudel näitustel i auhinnaga kroonitud.
Müük suurel ja väiksel arvul
VIRU MAJANDUSÜHINGUS,
Rakveres, Lai tn. 19. tel. 86.

Aknakleepimise paberit (lõmiga ja ilma) mitmes värvis,
suurel ja väiksel arvul saadaval
„Ühistrükikoda Rakweres"
Lai uul. nr. 12. Telefon 135.

Remondi tõttu on
elektrivool
Rakveres, kesknädalal 16. sept. s. a.
katkestatud
Laada tn. Posti ja Prii tänavate vahel kella 8—16-ni.
Rakv. Inv. el. os.

Pult
ja 2 klaaskappi müüa
Tallinna t. 19. Velt.

Maklatuuri
(vanu ajalehti) ja
plekkwitsa
müüa.
Ühistrükikoda Rakveres"
Lai t. 12. Tel. 1-35,

Wiru-Jaagupis
võtab „Wirumaa Teataja" tellimisi ja kuulutusi vastu
hra H. Wahtra.

Rutjal,
Ernemaal võtab „Virumaa Teataja" tellimisi vastu
hra M. Tooming.